

AALBORG UNIVERSITET

**Offentlighedsprincippet og reglerne om
optagelse og transmission af lyd, billede
og tekst i et strafferetligt perspektiv**

Emma Bak Poulsen

Titelblad

Dansk titel	Offentlighedsprincippet og reglerne om optagelse og transmission af lyd, billede og tekst i et strafferetligt perspektiv
Engelsk titel	The principle of public access and the regulations on recording and transmission of sound, picture and text in a criminal perspective
Opgavens art	Kandidat speciale
Forfatter	Emma Bak Poulsen
Uddannelse	Jura
Semester	10.
Vejleder	Morten Sønderby
Afleveringsdato	17. maj 2023
Antal sider	59
Antal anslag	138.107

Indholdsfortegnelse

0. Abstract.....	5
1. Indledning.....	1
1.1. Problemformulering	2
1.2. Afgrænsning.....	2
1.3. Afhandlingens struktur	3
2. Metode.....	3
2.1. Retsforskrifter og forarbejder.....	4
2.2. Retspraksis	4
2.3. Retsgrundsætninger og principper	5
2.4. Juridisk litteratur og lignende.....	6
3. Offentlighedsprincippet.....	7
3.1. Grundloven og retsplejeloven	7
3.2. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention	9
3.3. Undtagelser til offentlighedsprincippet i retsplejeloven	10
4. Retsplejelovens § 32	13
4.1. Retsplejeloven 1932-1999.....	13
4.2. Retsplejeloven 1999	14
4.2.1. <i>Billedoptagelse og -transmission</i>	16
4.2.2. <i>Lydoptagelse og -transmission</i>	17
4.3. Retsplejeloven 2007	18
4.3.1. <i>Transmission af tekst</i>	20
4.4. Retsplejeloven 2010	22
4.4.1. <i>Transmission af tekst</i>	23
5. Grundlovens § 65, stk. 1	26
5.1. Retsplejen	26
5.2. Offentlighed	27

5.3.	”I videst muligt omfang”	28
6.	Hensyn efter offentlighedsprincippet og retsplejelovens § 32, stk. 1 og 3	29
6.1.	Hensyn efter offentlighedsprincippet	29
6.1.1.	<i>Retsikkerhed</i>	30
6.1.1.1.	Retskendskab	30
6.1.1.2.	Beskyttelse af individet	31
6.1.1.3.	Borgernes mulighed for at føre kontrol	32
6.1.2.	<i>Retsbevidsthed</i>	32
6.2.	Hensyn efter retsplejelovens § 32	33
6.2.1.	<i>Retsplejelovens § 182</i>	33
6.2.2.	<i>Ro og orden</i>	35
6.2.3.	<i>Offentlig interesse</i>	37
6.2.4.	<i>Privatlivsbeskyttelse</i>	41
7.	Hensynene anvendt i praksis	43
7.1.	U 2021.4073 R – Rigsretssagen	43
7.1.1.	<i>De forskellige hensyn</i>	43
7.1.1.1.	Sagens karakter	44
7.1.1.2.	Retspolitisk begivenhed	44
7.1.1.3.	Hensynet til offentlighed og offentlig interesse	45
7.1.1.4.	Public service	47
7.1.1.5.	Forarbejderne	47
7.1.2.	<i>Rigsrettens vurdering af hensynene</i>	48
7.1.3.	<i>Konklusion</i>	49
7.2.	U 2019.2782 H – Hjemmerøveri-sagen	49
7.2.1.	<i>Hensynet til tiltaltes sikkerhed</i>	50
7.2.2.	<i>§ 31, stk. 1, nr. 1 og 2</i>	50
7.2.3.	<i>§ 32, stk. 3 kontra § 182</i>	51
7.2.4.	<i>Konklusion</i>	53
7.3.	U 2011.2408 V – Brønderslev-sagen	54
7.3.1.	<i>Hensynene</i>	54

7.3.2. <i>Konklusion</i>	55
8. Diskussion	55
8.1. Retten til retfærdig rettergang over for retten til privatliv	58
9. Konklusion	59
10. Litteraturliste	60
10.1. Love og forarbejder.....	62
10.2. Domme	63

0. Abstract

Section 32 of the Administration of Justice Act, subsections 1 and 3 are not a direct limitation in the principle of access in The Danish Constitution Section 65, subsection 1, but it is a limitation in the public's access to gain insight into the activities of the courts.

There is a plurality of considerations which the court, according to the preparatory work for section 65, subsection 1 of the Danish Constitution and section 32, subsection 1 and 3 of the Administration of Justice Act must be considered. Depending on which provision you follow, i.e., § 32, subsection 1 or 3, then the considerations are allegedly different. The big difference between these is that subsection 1-assessment includes several subjective factors surrounding the affected persons and witnesses. Whereas the assessment according to subsection 3 must primarily be upheld against the basic legal rule in § 182. that weight is attached to the circumstances of individual persons, just as in subsection 1. After this, the principle in § 182 of the Administration of Justice Act appears as the most important consideration for the assessment of whether liveblogging should be permitted. It has been decisive in the included cases. If you cannot comply with the principle in § 182 due to a detailed and simultaneous transmission of text, it is obvious according to the Supreme Court's ruling in the Home Burglary-case that the courts have a duty to prohibit liveblogging according to subsection 3. After a review of the Home Burglary-case and the Brønderslev-case, it is possible to establish some more detailed criteria for when the principle in § 182 cannot be observed and a ban must therefore be imposed pursuant to § 32, subsection 3. In these cases, there is an erosion of the principle in section 182, when it is a case that must be run over several court days with several defendants, many witnesses and when the primary evidentiary theme of the case consists of witness statements, which was also the case in the two beforementioned cases.

1. Indledning

Mere end 3.5 millioner mennesker fulgte med, da retten i Virginia den 1. juni 2022 afsagde dom i sagen Johnny Depp vs. Amber Heard, hvori skuespilleren John C. Depp havde lagt sag an mod sin ekskone og skuespiller, Amber Laura Heard, for injurier.¹ Sagen startede den 6. april 2022 og strakte sig over 28 retsdage. I løbet af alle 28 retsdage blev sagen streamet direkte fra retten i Virginia til en åben platform på de sociale medier, så alle med en internetforbindelse kunne følge med. Sagen vandt hurtigt stor opmærksomhed fra personer på tværs af verdenslandene, og folk kommenterede ihærdigt på sagen på de sociale medier. Kommentarerne holdt sig ikke kun til kommentarfeltet, men der blev også produceret flere billeder, videoklips eller lignende, der gjorde grin med sagens hovedpersoner.

Johnny Depp vs. Amber Heard-sagen er langt fra den første af sin slags. Mange husker særligt godt straffesagen mod O.J. Simpson, hvor omkring 150 millioner mennesker så med, da han den 3. oktober i en liveudsendelse blev frifundet for at have dræbt sin ekskone, Nicole Brown Simpson, og hendes ven, Ronald Lyle Goldman.² I 1993 kunne sagen mod Menendez-brødrene streames på hjemmesiden CourtTV og tilbage i 1979 blev straffesagen mod Ted Bundy, som den allerførste, vist i fjernsynet.³

Selvom USA nu i flere årtier har livestreamet forskellige retssager, så er ingen danske retssager på nuværende tidspunkt blevet direkte transmitteret via video til offentligheden. Dog bliver flere og flere strafferetssager liveblogget, dvs. direkte gengivet af en journalist via et nyhedsmedies hjemmeside. Liveblogging lader til at være en relativ ny opfindelse i dansk ret, og udviklingen i de seneste par år tenderer imod, at det bliver en mere almindelig form for retsreportage og nyhedsformidling.

Det må anses for en naturlig konsekvens af den stigende digitalisering af samfundet, at også retssager bliver tilgængelige på internettet og i langt mere detaljeret grad end nu. Det findes derfor interessant at fastlægge dansk gældende ret vedrørende optagelse og transmission fra retten og undersøge hvilke hensyn retten skal tage i betragtning ved tildeling af et forbud eller en tilladelse herom, herunder om lovgivningen bør revideres under hensyntagen til eventuelle nye hensyn, internationale forpligtelser, anden nordisk ret m.m.

¹ <https://www.pennylawyers.com/news/a-defamation-case-to-remember-statistics-from-the-record-breaking-depp-v-heard-trial/>

² Ibid

³ Ibid

1.1. Problemformulering

Hvordan skal retsplejelovens § 32, stk. 1 og 3 om optagelse og transmission af lyd, billede og tekst under retsmøder ses i sammenhæng med offentlighedsprincippet?

1.2. Afgrænsning

Afhandlingen vil undersøge offentlighedsprincippet i retsplejen og retsplejelovens § 32, stk. 2 og 3 om forbud mod optagelse og transmission af lyd og billede samt forbud mod transmission af tekst for visse personer i et strafferetligt perspektiv.

Særligt i forhold til offentlighedsprincippet, vil afhandlingen have fokus på den danske retsregulering af offentlighed i strafferetsplejen, herunder Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 6 om retten til retfærdig rettergang. Inden for strafferetsplejen er mødeoffentlig af særlig væsentlighed, da retsmøderne i strafferetlige sager oftere end i de borgerlige sager bliver genstand for medieomtale og overværelse af tilhører og journalister, hvorfor det vil være fokusområdet for behandlingen af offentlighedsprincippet. Dokument- og projektoffentlighed vil kort blive nævnt, men ikke behandlet dybdegående af hensyn til afhandlingens omfang og emne.

Retsplejelovens regler om offentlighed i retsmøder finder anvendelse inden for både civilprocessen og straffeprocessen. Det vil således være et overlap mellem disse. Visse af retsplejelovens regler, der vedrører begrænsning af offentligheden, kan kun finde anvendelse i straffesager. Da afhandlingen udarbejdes med strafferetten for øje, vil det ikke blive særligt fremhævet, om retsreglerne ligeledes gælder i borgerlige sager.

Afhandlingen vil have særligt fokus på journalisters ret til at optage og transmittere under retsmøder. Fokusset er valgt, da journalister er omfattet af persongruppen i retsplejelovens § 32, stk. 3, der er undtaget fra forbuddet mod transmittering af tekst, og at de som nyhedsformidler og public service-organ har mulighed for – og måske også er forpligtet til – at dække straffesager live til befolkningen.

Der vil blive fortaget en analyse af forskellige hensyn anført i forarbejderne til retsplejelovens § 32 og lovændringerne. Kun hensyn, der er særligt fremhævet eller nævnt i flere forarbejder, vil blive analyseret.

1.3. Afhandlingens struktur

Afhandlingen vil indledningsvist behandle det generelle retsprincip om offentlighed og reguleringen af offentligheden i retsplejen. I den forbindelse vil retsplejelovens § 32 og forarbejderne hertil blive systematisk undersøgt for at udlede hensyn bag bestemmelsen og de enkelte ændringer af loven. Der vil efterfølgende blive foretaget en analyse og vurdering af hensynene og forskellige domme for at få klarlagt, hvilke hensyn retten tager stilling til og hvilke hensyn den vægter tungeste ved vurderingen af, om der skal gives et forbud eller tilladelse efter retsplejelovens § 32. Slutteligt diskuteres det, om bestemmelsen er tidssvarende, herunder om den bør ændres.

2. Metode

Afhandlingen vil blive udfærdiget ved hjælp af den retsdogmatiske metode til at fastlægge gældende ret vedrørende offentlighedsprincippet i straffesager samt optagelse og transmission af lyd, billede og tekst under retsmøder. Metoden anvendes, da den netop er egnet til at beskrive, analysere og fortolke gældende ret.⁴ Over for står den juridiske metode, som bruges til løsning af et konkret retligt problem. Den retsdogmatiske metode benytter en systematisk, metodisk og transparent virksomhed, idet den retsdogmatiske forsker afsøger retsregler, principper, hensyn mv. inden for et afgrænset retsområde, som analyseres på en struktureret måde.⁵ Ved at undersøge og gennemgå gældende ret kan forskeren forholde sig til hypotetiske eller faktiske konflikter samt præcisere eller afklare retlig tvivl.⁶

Som tidligere nævnt er det retsdogmatikkens formål at afgrænse gældende ret. De lege lata, dvs. retten som den er, er omdrejningspunktet. Tidligere retsvidenskabsforsker og -professor Dahlberg-Larsen anfører, at metoden også muliggør de lege ferenda-betragtninger, dvs. forslag til eller antagelser om nye retsregler.⁷ Munk-Hansen er uenig heri.⁸ I *Retsvidenskabsteori* anfører han dog, at ”da juristen ikke empirisk kan iagttage gældende ret direkte, kan det være svært at afgrænse gældende ret fra det retspolitiske [...]” (Munk-Hansen, 2018, s. 214).

⁴ (Munk-Hansen, 2018, s. 204)

⁵ Ibid

⁶ Ibid, side 205

⁷ (Dahl-Larsen, 2013)

⁸ (Munk-Hansen, 2018, s. 64)

Metodens undersøgelsesobjekt er loven og forarbejder, herunder forordninger, bekendtgørelser m.m., praksis, herunder rets- og administrativ praksis, sædvaner, hensyn, retsgrundsætninger og principper.⁹

2.1. Retsforskrifter og forarbejder

For at undersøge og fastlægge gældende ret anvendes først og fremmest retsforskrifter. Loven anses som den vigtigste retskilde, men den fungerer kun som et bidrag til beskrivelse af gældende ret.¹⁰ De øvrige retskilder, såsom forarbejder, retspraksis m.m. bidrager med fortolkning og evt. udfyldning af retsreglen.¹¹ På den måde tager retsdogmatikken flere retskilder i brug for at fastlægge retstilstanden.

I afhandlingen vil primært blive anvendt retsplejeloven og forarbejder til loven, herunder lovforslag, betænkninger, høringssvar, m.m. Der vil blive foretaget en historisk gennemgang af retsplejelovens § 32, hvorfor flere lovændringer og lovebekendtgørelser af retsplejeloven vil blive bearbejdet. Særligt forarbejderne til loven vil blive anvendt med henblik på at fastlægge, hvorfor det har været ønskeligt at gennemføre loven og hvilke hensyn, som retten skal tage stilling til i praksis.¹²

Der vil derudover blive gjort brug af Grundloven, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK), m.m. Nogle af retskilderne skal fungere til juridisk fortolkning, hvor andre skal anvendes til sammenligning med retsplejeloven § 32 for at kunne besvare problemformuleringen.

2.2. Retsspraksis

Retsspraksis udgør en af de væsentligste retskilder inden for den retsdogmatiske metode.¹³ Retsspraksis præciserer, hvordan domstolene fortolker og anvender retsreglerne i praksis. Retssamfundet er bygget op om en lighedsideologi, hvorefter lige skal behandles lige.¹⁴ Det betyder, at lignende sager skal behandles ens, så borgerne kan forudse deres retsstilling i en given sag. Lighedsideologien er grunden

⁹ (Munk-Hansen, 2018, s. 65)

¹⁰ (Blume, 2018, s. 185)

¹¹ Ibid

¹² Ibid

¹³ (Munk-Hansen, 2018, s. 316)

¹⁴ Ibid, side 315

til, at retspraksis kan anses som en retskilde, og dermed årsag til, at retspraksis er så vigtig en retskilde i fastlæggelsen af gældende ret.¹⁵

Det danske domstolssystem er inddelt i tre instanser: byretten, landsretten og Højesteret, som indgår i et hierarkisk domstolssystem.¹⁶ I almindelighed begynder sager i byretten, hvor byrettens dom efter to-instansprincippet kan appelleres til den overordnede ret: landsretten. Sagen kan herefter appelleres til Højesteret, hvis visse betingelser er opfyldt.¹⁷ Den retskildemæssige værdi af dommen vil afhænge af, hvilken instans, der har afsagt den. Retskildeværdien vil således øges, jo højere instansen, der har afsagt dom i sagen, er placeret i domstolshierarkiet.¹⁸

I afhandlingen vil der blive anvendt kendelser og domme, der er afsagt af de forskellige instanser. Kendelserne og dommene er fundet i Tidsskrift for Kriminalret og Ugeskrift for Retsvæsen, og de er indhentet fra Karnov Groups hjemmeside. Mængden af retspraksis om emnet, der er blevet udgivet i de nævnte skrifter og i det hele taget, er sparsom. Det betyder, at kendelserne og dommene fastslår retstilstanden i det konkrete tilfælde under de konkrete omstændigheder, men den almene vægt af resultatet vil afhænge af hvilken udstrækning, der er formuleret en generel anvendelig regel.¹⁹

2.3. Retsgrundsætninger og principper

I specialet inddrages også retsprincipper. Almindelige retsgrundsætninger og principper minder om retssædvaner, men de er af mere generel og almen beskaffenhed, og så har de større retskildemæssig værdi end retssædvaner.²⁰ De kan bruges som bidrag til forståelse af retsreglerne i form af udfyldning eller fortolkning.

Retsgrundsætninger og principper bliver typisk udviklet i praksis af domstolene.²¹ Generelt udvises der tilbageholdenhed med at nedskrive retsgrundsætninger og -principper i lov, da der er risiko for, at der sker en utilsigtet ændring af grundsætningens afbalancering af interesser.²²

¹⁵ (Munk-Hansen, 2018, s. 315f)

¹⁶ (Blume, 2018, s. 153)

¹⁷ (Munk-Hansen, 2018, s. 317)

¹⁸ (Blume, 2018, s. 186)

¹⁹ Ibid

²⁰ Ibid

²¹ (Blume, 2018, s. 262)

²² Ibid

Retsgrundsætninger findes på mange af retsområderne, og deres retskildemæssige placering afhænger af området. F.eks. inden for forvaltningsretten er retsgrundsætninger en central kilde i forhold til de indholdsmæssige krav, som offentlige myndigheder skal iagttage.²³

2.4. Juridisk litteratur og lignende

Juridisk litteraturs retskildemæssig værdi er omdiskuteret, da forfatteren lader til at mangle legitimitet til at påvirke og fastlægge gældende ret.²⁴ Dog har litteraturen en vis betydning, da de opfattelser, der bliver gjort gældende i et juridisk skrift, kan bidrage til løsningen på et retligt problem.²⁵ På den måde kan litteraturen altså bidrage til at forstå og fastlægge gældende ret. Den juridiske litteratur anvendes i de fleste tilfælde som et blandt flere retlige argumenter.²⁶

I afhandlingen vil forskelligt juridisk litteratur blive anvendt. Dette omfatter bl.a. artikler skrevet af juridiske aktører, Karnovs noter og lærebøger.

Der vil i øvrigt blive anvendt forskellige opslag fra Den Store Danske (lex.dk). Det er til diskussion om artiklerne udgør juridisk litteratur, og om de overhovedet er en retskilde. Lex.dk skriver på deres hjemmeside, at sitet er Danmarks nationaleleksion. Artiklerne i leksikonet tager udgangspunkt i Den Store Danske Encyklopædi og Trap Danmark, og er skrevet af redaktionen i et tæt samarbejde med forskere (fagansvarlige) inden for det pågældende fagområde.²⁷ Den enkelte artikels forfatter er anført klart og tydeligt. I afhandlingen vil der blive anvendt artikler i leksikonet, som er skrevet af forskellige juridiske lektorer, forskere, doktorer m.v. som Eva Smith, Sonny Kristoffersen og Jørgen Dahlberg-Larsen. Det kan derfor argumenteres for, at de juridiske opslag i Den Store Danske er afkom af den juridiske litteratur, idet de omhandler juridiske emner og er skrevet af juridiske aktører, der udtrykker deres professionelle opfattelse af et givent emne.

²³ (Blume, 2018, s. 262)

²⁴ Ibid, side 188

²⁵ Ibid, side 266

²⁶ Ibid

²⁷ Se lex.dk og om.lex.dk

3. Offentlighedsprincippet

Der vil indledningsvist blive gjort rede for offentlighedsprincippet i dansk ret og i EU-retten. Herefter vil reglerne i retsplejeloven, der hjemler indskrænkning i offentligheden, blive gennemgået.

3.1. Grundloven og retsplejeloven

Grundlovens § 65, stk. 1 bestemmer, at der ”i retsplejen gennemføres offentlighed og mundtlighed i videst muligt omfang.”. Med bestemmelsen grundlovsfæstes beskyttelsen af offentlighed i retsplejen. Kravet om offentlighed findes ikke alene som et grundlovsprincip for retsplejens vedkommende, men tillige som et generelt grundlæggende princip i dansk ret (offentlighedsprincippet). Det indebærer, at offentlighed ligeledes er påkrævet inden for andre retsområder.

Det generelle offentlighedsprincip bestemmer, at offentligheden som hovedregel har ret til indsigt i det offentliges aktiviteter.²⁸ Princippet indebærer en retlig forpligtelse for alle offentlige myndigheder i Danmark til at give borgere, myndigheder og lignende adgang til at få viden om deres dispositioner og beslutninger.²⁹ Gennemsigtighed med det offentliges arbejde sikres på forskellige måder.³⁰

Offentlighed kan optræde i tre forskellige grundformer: mødeoffentlighed, dokumentoffentlighed og projektoffentlighed.³¹ I dansk ret findes op til flere bestemmelser og love, der regulerer disse former for offentlighed i Folketinget, forvaltningen og retsplejen.³² Navnlig er offentlighedsloven et centralt instrument for reguleringen af offentligheden i forvaltningsretten.³³ Offentlighed i Folketinget og retsplejen findes i Grundloven i henholdsvis §§ 49 og 65, stk. 1.

Til gennemførelse af Grundlovens § 65, stk. 1 er der i retsplejeloven indsat retsregler om reguleringen af offentlighed i retsplejen. De regulerer den umiddelbare offentlighed, dvs. det direkte og personlige kendskab, og den middelbare offentlighed, det indirekte kendskab opnået via et mellemlid.³⁴

²⁸ (Bønsing, 2018, s. 287)

²⁹ (Andersen, 2013, s. 15)

³⁰ Ibid

³¹ (Bønsing, 2018, s. 212)

³² (Frøbert, 1994)

³³ (Andersen, 2013, s. 15)

³⁴ (Møller, Talevski, Thønnings, & Bang-pedersen, 2018, s. 82)

For førstnævntes vedkommende er det bestemt i retsplejelovens § 28 a, at civile og strafferetlige retssager som udgangspunkt behandles i offentlige retsmøder (stk. 1), og retsmøder, hvori der afsiges dom, altid behandles i offentlige retsmøder (stk. 2). Det indebærer, at offentligheden i almindelighed har adgang til at overvære retsmøder.³⁵ Reglen hjemler således mødeoffentlighed i retsplejen og den har til formål at tilvejebringe en mulighed for borgerne til at føre kontrol med domstolene, så der ikke sker skjulte overgreb mod tiltalte.³⁶ Offentligheden kan ved hjælp af retslisterne, der forekommer på den enkelte rets hjemmeside og i retsbygningerne, få kendskab til hvor og hvornår et retsmøde finder sted samt hvad retssagen vedrører.³⁷

Den middelbare offentlighed gennemføres i retsplejeloven ved reglerne om aktindsigt og offentlig gengivelse og omtale af retssager.³⁸ Lovens kapitel 3 a regulerer offentlighedens adgang til aktindsigt i domme, kendelser m.m. Dokumentoffentlighed i retsplejen ses i borgerens mulighed for aktindsigt i retsdokumenter. I medfør af retsplejelovens § 30 kan borgere og pressen som hovedregel frit gengive retsforhandlingerne i en straffesag offentligt.³⁹ Offentlighedens ret til at omtale og gengive retsmøder følger tillige af offentlighedsprincippet.⁴⁰ Gengivelse kan ske såvel privat som offentligt.

Grundlovens § 65 hjemler offentlighed i ”videst muligt omfang”. Det må indebære, at offentlighed i retsplejen skal gennemføres i så vidt omfang som omstændighederne i en konkret retssag tillader det. Endvidere må formuleringen tolkes sådan, at kravet om offentlighed ikke er absolut, og dermed sagt, at offentligheden kan vige for et mere tungtvejende hensyn. Retsreglen angiver ikke, hvilke hensyn offentligheden kan eller skal vige for. I formuleringen ”i videst muligt omfang” ligger det, at der ved vurderingen om indskrænkning skal ske en proportionalitetsafvejning af hensynet til offentligheden over for andre beskyttelsesværdige hensyn.

Ligeledes hjemler retsplejelovens § 28 a, stk. 1, at offentlighedens adgang til at overvære retsmøder kan indskrænkes, såfremt det er bestemt ved lov eller i medfør af lov. De lovhjemlede muligheder for at begrænse offentligheden i og under retsmøder vil blive behandlet senere.

³⁵ (Møller, Talevski, Thønnings, & Bang-pedersen, 2018, s. 82)

³⁶ (Bønsing, 2018, s. 257) og (Smith, lex.dk, 2021)

³⁷ Domstolsstyrelsen, Ret godt at vide – for journalister om domstolene, Styr på sagerne, Retslister

³⁸ (Møller, Talevski, Thønnings, & Bang-pedersen, 2018, s. 82)

³⁹ Ibid

⁴⁰ Ibid

3.2. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (herefter EMRK) sikrer grundlæggende friheder og rettigheder for individet for opretholdelsen af en demokratisk styreform.⁴¹ Medlemsstater er i henhold til konventionens art. 1 forpligtet til at respektere menneskerettighederne og sikre dem over for enhver person, der befinder sig under deres jurisdiktion.

Danmark ratificerede konventionen i 1953, hvorved den blev folkeretlig bindende for landet.⁴² Først i 1992 blev den med Menneskerettighedskonventionsloven en formel del af dansk ret, jf. lovens § 4. Inkorporeringen betyder, at EMRK er direkte anvendelig ved de danske domstole. Konventionens placering i det danske retshierarki er omdiskuteret blandt teoretikere, men den har hvert fald samme status som anden almindelig lovgivning.⁴³ De danske domstole er forpligtet til i videst muligt omfang at fortolke og anvende nationale retsregler i overensstemmelse med EMRK for at undgå diskrepans.⁴⁴ Grundloven er øverst i det danske retshierarki, og den har derfor forrang for alle øvrige love, herunder EMRK.⁴⁵

En af de grundlæggende menneskerettigheder, som EMRK sikrer, er retten til en retfærdig rettergang. EMRK art. 6, stk. 1 har følgende ordlyd:

Art. 6 Enhver skal, når der skal træffes afgørelse enten i en strid om hans borgerlige rettigheder og forpligtelser eller angående en mod ham rettet anklage for en forbrydelse, være berettiget til en retfærdig og *offentlig rettergang* inden en rimelig tid for en ved lov oprettet uafhængig og upartisk domstol. *Dom skal afsiges i offentligt møde, men pressen og offentligheden kan udelukkes helt eller delvis fra retsforhandlingerne af hensyn til sædeligheden, den offentlige orden eller den nationale sikkerhed i et demokratisk samfund, når det kræves af hensynet til mindreårige eller til beskyttelse af parternes privatliv, eller under særlige omstændigheder i det efter rettens mening strengt nødvendige omfang, når offentlighed ville skade retfærdighedens interesser* (min kursivering).

Efter bestemmelsen har alle borgere ret til en retfærdig og *offentlig* rettergang ved en uafhængig og upartisk domstol. Bestemmelsen skiller mellem offentlighed under retssagen og offentlighed under domsafsigelsen. Det er et krav, at dom afsiges i et offentligt retsmøde. Det kan gøres ved, at dommen

⁴¹ (Rytter, 2016, s. 32)

⁴² (Institut for Menneskerettigheder)

⁴³ (Blume, 2018, s. 275)

⁴⁴ Ibid

⁴⁵ Ibid

oplæses i retten eller at den på en anden måde gøres tilgængelig for offentligheden.⁴⁶ Bestemmelsen hjemler ikke mulighed for fravigelse af kravet om offentlighed under domsafsigelsen.

For offentlighed under retssagen gælder det som hovedregel, at retssagen skal foregå offentligt og mundtligt.⁴⁷ Det indebærer, at dørene under retssagen skal være åbne således, at offentligheden har adgang til retssalen og mulighed for at overvære retssagen.⁴⁸ I henhold til 2. pkt. kan offentligheden fraviges ved, at pressen og/eller offentligheden udelukkes helt eller delvist fra retsforhandlingerne efter nærmere bestemte hensyn. De opregnede undtagelser vedrører sædeligheden, den offentlige orden, den nationale sikkerhed, mindreårige, parternes privatliv og retfærdighedens interesser. Listen må anses for ikke at være udtømmende.

I forhold til sidstnævnte hensyn kan retten indskrænke offentligheden under særlige omstændigheder, når offentlighed vil skade retfærdighedens interesser. Indskrænkningen skal ske i ”strengt nødvendigt omfang”, hvori der beror en proportionalitetsafvejning, herunder krav om, at retten skal benytte det mindst indgribende middel. Proportionalitetsprincippet er anerkendt i dansk ret og i Den Europæiske Menneskerettigheds Domstols praksis som et grundlæggende retsprincip.⁴⁹ Princippet kræver, at der skal være et rimeligt forhold mellem individets rettigheder og modstående samfundshensyn, og midlet skal være det mindst indgribende muligt.⁵⁰ Det er efter bestemmelsen rettens prærogativ at bestemme, hvordan hensynet bedst tilgodeses i den konkrete retssag.

3.3. Undtagelser til offentlighedsprincippet i retsplejeloven

Retten til at overvære retsmøder kan begrænses med hjemmel i eller i medfør af lov, jf. retsplejelovens § 28 a, stk. 1. Ligeledes kan offentligheden i retsplejen begrænses efter ordlyden af Grundlovens § 65, stk. 1.

Rettens muligheder for at begrænse eller helt fravige hovedreglen om offentlighed i retsplejen findes i retsplejelovens kapitel 2 om retsmøder i §§ 28 b-32 a. Reglerne vedrører forbud mod adgang til

⁴⁶ (Rytter, 2016, s. 462)

⁴⁷ Ibid

⁴⁸ Ibid

⁴⁹ Ibid, side 90

⁵⁰ Ibid, side 89

retslokalet, dørlukning, referatforbud, navneforbud, forbud mod optagelse og transmission og forbud mod tegning under retsmøder. Derudover indeholder særlovgivningen tillige bestemmelser, der kan begrænse offentligheden.⁵¹ Reglerne giver retten mulighed for at træffe bestemmelse om, at en retssag eller bestemte momenter skal hemmeligholdes for visse personer, grupper eller offentligheden.⁵²

Rettens formand kan i henhold til retsplejelovens § 28 b begrænse antallet af tilhører og nægte tilhører adgang til retslokalet. Efter bestemmelsens stk. 1 kan rettens formand begrænse antallet af personer af tilhører for at forhindre, at retslokalet overfyldes. Stk. 2 giver rettens formand beføjelse til at nægte personer adgang til retslokalet, hvis vedkommende er under 15 år eller befinder sig i sådan en tilstand, at vedkommendes tilstedeværelse ville stride imod rettens værdighed eller god orden. Endeligt skal retsformanden forbyde personer og grupper adgang til et retsmøde, hvis det skønnes nødvendigt for at opnå en sandfærdig forklaring af et vidne eller en part, jf. reglens stk. 3. Bestemmelsen begrænser alene den umiddelbare offentlighed i forhold til visse personer eller grupper af personer. De vil fortsat have mulighed for at blive bekendt med retsmødets indhold gennem et mellemlid, dvs. medierne, andre tilhører m.v., eller ved aktindsigt i sagsakterne.

I henhold til retsplejelovens § 29 kan retten bestemme, at retsmødet i en straffesag holdes for lukkede døre, når hensynet til ro og orden i retslokalet kræver det (stk. 1, nr. 1), når sagens behandling i et offentligt retsmøde vil udsætte nogen for en unødvendig krænkelse (stk. 1, nr. 3), når sagens behandling i et offentligt retsmøde må antages at bringe nogens sikkerhed i fare (stk. 3, nr. 3), når sagens behandling i et offentligt retsmøde må antages på afgørende måde at hindre sagens oplysning (stk. 3, nr. 4) m.m. Et retsmøde, der holdes for lukkede døre, er ikke offentligt, og kun sagens parter, dommere og tolke, politibetjente eller lignende må være til stede i retslokalet under retsmødet.⁵³ Retsforhandlingerne må i så fald ikke gengives eller omtales offentligt, medmindre dørlukning alene er sket af hensyn til ro og orden i retslokalet, jf. retsplejelovens § 29 d.

Retsplejelovens § 30 bestemmer, at retten kan forbyde offentlig gengivelse af retsforhandlingen i straffesager (referatforbud), når en tiltalt er under 18 år (nr. 1), når offentlig gengivelse må antages at bringe nogens sikkerhed i fare (nr. 2), når offentlig gengivelse kan skade sagens oplysning (nr. 3),

⁵¹ (Møller, Talevski, Thønnings, & Bang-pedersen, 2018, s. 83)

⁵² (Jochimsen, 2019, s. 161)

⁵³ Domstolsstyrelsen, Ret godt at vide – for journalister om domstolene, Kendelser om navne- og referatforbud og lukkede døre, Lukkede døre

eller når offentlig gengivelse vil udsætte nogen for en unødvendig krænkelse (nr. 4). Offentligheden, herunder pressen, har fortsat adgang til at overvære retsmødet, men det er forbudt at offentliggøre det i retsmødet passerede.⁵⁴

I medfør af retsplejelovens § 31, stk. 1 kan retten i straffesager nedlægge et navneforbud, dvs. forbud mod offentlig gengivelse af sigtedes navn, stilling og bopæl samt andet vedrørende vedkommendes identitet, når offentlig gengivelse må antages at bringe nogens sikkerhed i fare (nr. 1) eller vil udsætte nogen for en unødvendig krænkelse (nr. 2). Retten skal i vurderingen inddrage lovovertrædelsens grovhed og samfundsmæssige betydning ved vurderingen, jf. stk. 3. Et navneforbud gælder kun til, at der foreligger endelig dom i sagen, og pressen må således godt efter dette tidspunkt offentliggøre personens identitet.⁵⁵

Retten kan under særlige omstændigheder forbyde tegning under retsmøder eller offentliggørelse af tegninger fra et retsmøde, jf. retsplejelovens § 32 a.

Retsplejelovens § 32 forbyder optagelse og transmission af billede og lyd under retsmøder (stk. 1), transmission af tekst under retsmøder (stk. 3) og billedoptagelse i og uden for rettens bygninger (stk. 5 og 6). Det er dog tilladt for de juridiske aktører, dvs. advokater, anklagere, tolke, journalister m.m., at transmittere tekst, jf. stk. 3, 1. pkt. Retten kan undtagelsesvist bestemme, at andre personer lovligt kan transmittere tekst under retsmøder samt give offentligheden og journalister tilladelse til at optage eller transmittere lyd og billede. Forbuddet indebærer, at journalister kun kan reportere direkte fra et retsmøde via tekst, og at borgerne som udgangspunkt ikke kan sende live eller forskudt via lyd, billede eller tekst under et retsmøde.

Mens retsplejelovens §§ 28 b, 29, 30, 31 og 32 a hjemler offentlighed med mulighed for at nedlægge et sagligt begrundet forbud, er udgangspunktet i § 32 et forbud mod offentlighed. Retten kan dog undtagelsesvist tillade optagelse og transmission. Det fremgår ikke af bestemmelsen, hvilke hensyn retten skal eller kan tage stilling til i sådanne tilfælde. Det må udledes af lovforarbejderne og praksis.

⁵⁴ Domstolsstyrelsen, Ret godt at vide – for journalister om domstolene, Kendelser om navne- og referatforbud og lukkede døre, Referatforbud

⁵⁵ Domstolsstyrelsen, Ret godt at vide – for journalister om domstolene, Kendelser om navne- og referatforbud og lukkede døre, Navneforbud

4. Retsplejelovens § 32

Den retlige regulering af optagelse og transmission af lyd, billede og tekst under retsmøder findes nu i retsplejelovens § 32, stk. 1 og 3. Bestemmelsen er en videreførelse og videreudvikling af reglerne i retsplejelovens § 31, stk. 4 fra 1932. Igennem tiden er bestemmelsen blevet omformuleret og udvidet flere gange. I følgende afsnit gennemgås de enkelte revisioner, herunder de tilknyttede forarbejder, af retsplejelovens bestemmelse om optagelse og transmission af lyd, billede og tekst under retsmøder.

4.1. Retsplejeloven 1932-1999

Reglerne om optagelse og transmission under retsmøder blev, forinden de blev selvstændigt reguleret i retsplejelovens § 32, stk. 1 og 3, gennemført i lovens § 31, stk. 4. Stykket blev indsat i retsplejeloven ved lov nr. 209 af den 23. juli 1932 om ændringer i og tilføjelser til lov om rettens pleje, 11. april 1916. Bestemmelsen var gældende frem til ændringen ved lov nr. 362 af den 2. juni 1999 om ændring af retsplejeloven. I perioden blev det alene ændret i 1961 med hensyn til sanktionsbestemmelsen.⁵⁶

Bestemmelsens 4. stykke lyder således i retsplejeloven fra 1996⁵⁷:

Stk. 4. Det er forbudt at fotografere eller tegne i retssalen under et retsmøde, medmindre dommeren i det enkelte tilfælde giver tilladelse dertil. Offentlig gengivelse i billeder af et retsmøde kan retten på ethvert punkt af sagen forbyde ved kendelse, der ikke er genstand for kære eller anke. Overtrædelse straffes med bøde.

Stykket fastslog, at ingen måtte fotografere (optage billeder) eller tegne i retssalen under et retsmøde, medmindre dommeren tillod dette. I praksis var også billedtransmission og filmoptagelse omfattet af forbuddet.⁵⁸ Forbuddet gjaldt kun i retslokalet, hvorfor pressen, tilhører m.v. lovligt måtte optage og transmittere billede i andre lokaler i retsbygningen.

I U 1951.357/1 Ø tog landsretten stilling til, om optagelse af lyd under retsmøder tillige var omfattet af forbuddet. Landsretten fandt, at lydoptagelse forudsatte rettens forudgående tilladelse, og dermed

⁵⁶ Betænkning 1330/1997 vedrørende samarbejdet mellem retterne og pressen, side 125

⁵⁷ Lovbekendtgørelse nr. 752 af den 15. august 1996: Lov om rettens pleje

⁵⁸ Betænkning 1330/1997 vedrørende samarbejdet mellem retterne og pressen, side 129 og lovforslag nr. 78 af den 5. november 1998 om ændring af retsplejeloven, Bemærkninger til lovforslaget, Almindelige bemærkninger, 7. Optagelse af billeder og lyd samt tegning, 7.1. Gældende ret m.v.

var omfattet. Det samme blev gjort gældende i U 1997.351/2 Ø, hvor sagsøgeren i en civilretlig sag havde medbragt en båndoptager og aktiveret den under den mundtlige forhandling. Allerede ved lov nr. 243 af den 8. juni 1978 om ændring af retsplejeloven mv. blev det dog bestemt, at forklaringer afgivet i retten kun måtte optages fonetisk (lydoptagelse), hvis den afhørte var gjort bekendt hermed, jf. retsplejelovens § 754, jf. § 751, stk. 3⁵⁹.

I henhold til retsplejelovens § 31, stk. 4, 2. pkt. kunne retten forbyde offentlig gengivelse af billeder af et retsmøde. I U 1980.378 H behandlede Højesteret sammenhængen mellem bestemmelsens 1. og 2. pkt. Retssagen vedrørte en pressefotograf, der havde taget et billede under et retsmøde uden rettens tilladelse og viden. Billedet blev herefter overdraget til en redaktør ved Billed Bladet, som bragte det i bladet. Højesteret fastslog her, at 2. pkt. skulle ses i sammenhæng med forbuddet i 1. pkt., og at det dermed var strafbart at offentliggøre billeder, der var ulovligt optaget.⁶⁰ Bestemmelsens 2. pkt. om nedlæggelse af forbud ved kendelse vedrørte alene tilfælde, hvor retten havde tilladt fotografering.

Forbuddet i retsplejeloven mod tegning og fotografering er efter forarbejderne begrundet i hensynet til den afbillede persons ære og fred, idet afbildning kan medføre krænkelse heraf.⁶¹ I U 1951.357/1 Ø fandt retten, at lydoptagelse under retsmøder og ”den her omhandlede mulighed for genfremstilling af parters og vidners udtalelser med deres egen røst skønnes – på lignende måde som optagelse og benyttelse af fotografier – at betyde et indgreb i retten til fred om personen, hvortil hjemmel ikke uden videre kan udledes af princippet om retsmøders offentlighed.”. Med dommen fastslår retten, at hensynet til en persons fred og ære også skal tilgodeses ved optagelse af lyd under retsmøder.

4.2. Retsplejeloven 1999⁶²

Retsplejeloven fra 1996 blev ændret ved lov nr. 362 af den 2. juni 1999 om ændring af retsplejeloven. Med ændringen blev der i § 32 indsat et generelt forbud mod optagelse og transmission af billeder og lyd under retsmøder. Bestemmelsen fik følgende ordlyd:

⁵⁹ Lovbekendtgørelse nr. 488 af den 2. oktober 1978: Lov om rettens pleje (retsplejeloven)

⁶⁰ Betænkning 1330/1997 vedrørende samarbejdet mellem retterne og pressen, side 127

⁶¹ Ibid, side 125

⁶² Lovbekendtgørelse nr. 713 af den 13. september 1999: Lov om rettens pleje

§ 32 Det er forbudt under retsmøder at optage eller transmittere billeder og lyd, medmindre retten undtagelsesvis tillader dette. Offentliggørelse af billeder og lyd, der er optaget i strid hermed, er forbudt. Retten kan i øvrigt på ethvert tidspunkt under sagen forbyde offentlig gengivelse af billeder og lyd, der er optaget under et retsmøde. Rettens afgørelse træffes ved kendelse.

Stk. 2. Personer, der afgiver forklaring under retsmødet, skal gøres bekendt med, at der optages billeder og lyd. [...]

Den tidligere bestemmelse i retsplejelovens § 31, stk. 4 forbød kun fotografering under et retsmøde og offentliggørelse af billeder af et retsmøde, men bestemmelsen blev i praksis også anvendt på film- og lydoptagelser.⁶³ Den nye bestemmelse i lovens § 32 ændrede herpå ved at lovfæste forbuddet mod lydoptagelse og -transmission, herunder radiotransmission.⁶⁴ Forbuddet blev udvidet til at gælde i retsbygningen uden forudgående tilladelse fra dommeren eller rettens præsident, og under retsmøder, der blev afholdt uden for retslokalet.⁶⁵ Endvidere blev det et krav, at tiltalte og vidner, inden afgivelse af forklaring for retten, skulle gøres bekendt med, at der blev optaget billede og lyd, jf. stk. 2.

Af bemærkningerne til lovforslaget anfører udvalget, at billede, lyd og video er blevet almindelige forekommende udtryksformer for medierne og at tendensen formodes at tiltage.⁶⁶ De finder, at

*”retsmøder af offentlig interesse så vidt muligt bør kunne omtales i massemedierne på den samme måde, som andre begivenheder af offentlig interesse bliver gengivet, men at der må sættes visse grænser af hensyn til bl.a. parter og vidner. [...] i visse sager vil [det] kunne være rimeligt og forsvarligt at tillade, at der optages billeder og lyd fra retsmøderne (mine kursiveringer)”.*⁶⁷

Udvalget har generelt en positiv indstilling over for mediernes dækning af retssager og deres brug af fotos i formidlingen, men de er tilbageholdende med at give pressen en almindelig adgang til at optage og transmittere fra åbne retsmøder, idet andre hensyn vægter tungere. Bestemmelsen er altså udtryk for en afvejning mellem hensynet til mediernes informationsformidling til offentligheden og hensynet til sagens personer.⁶⁸ Udvalget finder, at der undtagelsesvist kan gives tilladelse til optagelse af lyd

⁶³ Betænkning 1330/1997 vedrørende samarbejdet mellem retterne og pressen, side 129 og lovforslag nr. 78 af den 5. november 1998 om ændring af retsplejeloven, Bemærkninger til lovforslaget, Almindelige bemærkninger, 7. Optagelse af billeder og lyd samt tegning, 7.1. Gældende ret m.v.

⁶⁴ Lovforslag nr. 78 af den 5. november 1998, Bemærkninger til lovforslaget, Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, Til § 1, nr. 1, Til § 32

⁶⁵ Ibid

⁶⁶ Ibid, Almindelige bemærkninger til lovforslaget, 7. Optagelse af billeder samt tegning, 7.2. Lovforslagets indhold

⁶⁷ Ibid

⁶⁸ Ibid

og billede, og kun i visse sager, som er af offentlig interesse, hvor det vurderes rimeligt og forsvarligt og hvor hensynet til sagens personer ikke taler herimod.⁶⁹

Hvis retten finder, at der umiddelbart kan gives tilladelse, anfører udvalget, at retten endvidere skal sikre, at hensynet i retsplejelovens § 182 ikke tilsidesættes, såfremt der gives tilladelse til at optage eller transmittere.⁷⁰

4.2.1. Billedoptagelse og -transmission

Angående regulering af billedoptagelse og -transmission under retsmøder var udvalgets medlemmer uenige om, hvorvidt bestemmelsen skulle være et generelt forbud eller blot give retten mulighed for at nedlægge et forbud herimod.

Flertallet af udvalget (12 medlemmer) finder, at fotografering under et retsmøde i almindelighed skal være forbudt uden rettens tilladelse.⁷¹ Retten skal dog så vidt muligt give tilladelse under hensyntagen til offentlighedens interesse for sagen, parter og vidner og omstændighederne i øvrigt på baggrund af en rimelighed- og forsvarlighedsvurdering.⁷²

Flertallet begrundet påbuddet med risikoen for dårlig presseetik og negativ indflydelse på afviklingen af retsmøder, såfremt det tillades at optage billeder.⁷³ Særligt i forhold til straffesager finder de, at det let vil blive sensationspræget, såfremt optagelsen sker under domsafsigelsen.⁷⁴ De finder derfor som udgangspunkt, at tilladelsen kun bør angå genrebilleder, at fotograferingen skal ske inden retsmødets start eller helt undtagelsesvist under domsafsigelsen, og at tiltalte, forurettede og vidner ikke må fotograferes.⁷⁵

⁶⁹ Lovforslag nr. 78 af den 5. november 1998, Almindelige bemærkninger til lovforslaget, 7. Optagelse af billeder samt tegning, 7.2. Lovforslagets indhold, Billed- og lydoptagelse under retsmøder

⁷⁰ Ibid

⁷¹ Ibid

⁷² Ibid

⁷³ Ibid

⁷⁴ Ibid

⁷⁵ Ibid

Det er mindretallets (2 medlemmer) opfattelse, at forbuddet mod billed- og lydoptagelse under åbne retsmøder er i strid med offentlighedsprincippet, og at de generelle hensyn bag princippet undergraves ved forbuddet.⁷⁶ De finder, at dansk retspleje er et offentligt anliggende, som kun undtagelsesvis kan fraviges af hensyn til privatlivsbeskyttelse og at parter, vidners og andre medvirkendes retssikkerhed sikres gennem reglerne i Grundloven, retsplejeloven og EMRK om retten til en retfærdig rettergang, retten til en upartisk domstol, forpligtelsen til at gengive retsforhandlinger objektivt og loyalt m.m.⁷⁷

Mindretallet finder derfor, at det som udgangspunkt bør være tilladt at optage billede og lyd, men at retten skal have mulighed for at begrænse offentligheden under konkrete omstændigheder.⁷⁸

4.2.2. Lydoptagelse og -transmission

Om en generel tilladelse for personer til at optage lyd under et retsmøde, anfører udvalget, at alene vidners og parter kendskab til, at deres forklaring bliver optaget, kan have negative konsekvenser.⁷⁹ De nævner blandt andet, at det vil øge belastningen ved og frygten for at afgive forklaring i retten, og at det tillige vil kunne underminere reglen i retsplejelovens § 182.⁸⁰ De finder derfor, at det ikke skal være muligt for alle overværende deltagere at optage lyd under et retsmøde.

For journalisters vedkommende erkender udvalget, at referatbåndoptager er et almindeligt redskab i deres erhverv, og at mulighederne for en korrekt og detaljerede retsreportage øges, hvis det tillades, at de optager lyd med sådan en båndoptager.⁸¹ På den baggrund foreslår udvalget, at journalister må anvende referatbåndoptager under åbne retsmøder, såfremt den alene benyttes i internt redaktionelt øjemed og til støtte for deres hukommelse, at lange sammenhængende passager ikke gengives ord for ord i massemedierne og at lydoptagelsen ikke afspilles for andre.⁸² Halvdelen af udvalget foreslår, at tilladelsen gøres betinget af, at lydoptagelsen slettes efter 1 måned.⁸³

⁷⁶ Betænkning 1330/1997 vedrørende samarbejdet mellem retterne og pressen, Bilag 15

⁷⁷ Ibid

⁷⁸ Ibid

⁷⁹ Lovforslag nr. 78 af den 5. november 1998, Almindelige bemærkninger til lovforslaget, 7. Optagelse af billeder samt tegning, 7.2. Lovforslagets indhold, Billed- og lydoptagelse under retsmøder

⁸⁰ Ibid

⁸¹ Ibid, Brug af referatbåndoptager

⁸² Ibid

⁸³ Ibid

I Dommerforeningens høringssvar anfører de, at det er en absolut forudsætning for at give journalister adgang til at anvende referatbåndoptagere, at retten ligeledes kan optage retsmødet.⁸⁴ Hvis ikke retten har samme mulighed, vil den være afskåret fra at kontrollere om gengivelsen af retssagen, en afgivet forklaring eller lignende er korrekt, og om journalisten har iagttaget reglerne om god presseskik og retsplejelovens § 1017, stk. 1 om objektiv og loyal gengivelse af retsforhandlinger.⁸⁵ Desuden anfører Dommerforeningen, at installation af lydoptagere i alle eller samtlige retssale vil være bekostelig og at det vil have videregående betydning for retsledelse, protokollering og domsskrivning.⁸⁶

Justitsministeriet antager, at der vil være en væsentlig risiko for, at vidner ikke vil afgive forklaring i retten, forbundet med en almindelig adgang til at optage lyd i retsmøder.⁸⁷ På den baggrund vælger Justitsministeriet ikke at medtage forslaget om referatbåndoptager i lovforslaget.⁸⁸

4.3. Retsplejeloven 2007⁸⁹

Retsplejelovens § 32 blev igen ændret ved lov nr. 518 af den 6. juni 2007 om ændring af retsplejeloven m.m. Mellem lovændringen i 1999 og i 2007 blev der, som supplement til forbuddet i lovens § 32, stk. 3 mod at optage billede i retsbygningerne, med lov af den 31. marts 2004 indsat et forbud mod fotografering uden for rettens bygninger i stk. 4.⁹⁰

Følgende er et uddrag af retsplejelovens § 32 i lovebekendtgørelse nr. 1261 af 23. oktober 2007:

§ 32 Det er forbudt under retsmøder at optage eller transmittere billeder og lyd, medmindre retten undtagelsesvis tillader dette. Det er endvidere forbudt under retsmøder at transmittere tekst, medmindre retten undtagelsesvis tillader dette. Offentliggørelse af billeder og lyd, der er optaget i strid hermed, er forbudt. Retten kan i øvrigt på ethvert tidspunkt under sagen forbyde offentlig gengivelse af billeder og lyd, der er optaget under et retsmøde. Rettens afgørelse efter 1. og 4. pkt. træffes ved kendelse.

[...]

⁸⁴ Lovforslag nr. 78 af den 5. november 1998, Almindelige bemærkninger til lovforslaget, 7. Optagelse af billeder samt tegning, 7.2. Lovforslagets indhold, Brug af referatbåndoptager

⁸⁵ Ibid

⁸⁶ Ibid

⁸⁷ Ibid

⁸⁸ Ibid

⁸⁹ Lovebekendtgørelse nr. 1262 af den 23. oktober 2007: Lov om rettens pleje (Retsplejeloven)

⁹⁰ Karnovs note 185 til Lovebekendtgørelse nr. 1655 af den 25. december 2022: Lov om rettens pleje

Stk. 3. Retten kan på ethvert tidspunkt forbyde, at apparater, der kan optage eller transmittere billeder, lyd eller tekst, medbringes eller anbringes i lokaler, hvor der afholdes retsmøder. [...]

Med ændringen blev forbuddet i stk. 1 mod at optage og transmittere lyd og billede under retsmøder uden rettens tilladelse udvidet til også at gælde transmittering af tekst. Forbuddet blev indsat som 2. led. Endvidere blev der indsat et nyt stykke efter stk. 2, hvorefter retten kan forbyde teknisk udstyr, der kan optage eller transmittere billede, lyd eller tekst, i retslokaler. Kravet i stk. 2 om, at personer, der afgiver forklaring, skal gøres bekendt med, hvis der bliver optaget billede og lyd samt forbuddet i stk. 4 (tidligere stk. 3) mod fotografering i retsbygningen forblev uændret.

Udvalget anfører i forarbejderne, at lovforslaget i vid udstrækning er baseret på rapporten ”Ulovlig mobiltelefoni mv. i retssale”, der indeholder en vurdering af problematikker relateret til ulovlig brug af mobiltelefoner og andet teknisk udstyr under og i forbindelse med retssager samt løsningsforslag hertil. Rapporten er udarbejdet af en nedsat arbejdsgruppe bestående af bl.a. dommere, statsadvokater, repræsentanter for politiet m.m.

Arbejdsgruppen har i forbindelse med udarbejdelsen af rapporten rettet henvendelse til landsretterne og de præsidentledende byretter med henblik på at få uddybet de aktuelle problematikker vedrørende ulovlig brug af mobiltelefoner og andet teknisk udstyr under retsmøder og omfanget. På den baggrund konkluderer de, at problemet vedrører ulovlig optagelse af lyd og/eller billede.⁹¹ Retterne har i deres besvarelser anført, at der kun er relativt få kendte tilfælde af uretmæssig brug af mobiler i retten. De understreger dog, at der kan være tilfælde, som de ikke er blevet opmærksomme på.

Om problematikkerne anfører arbejdsgruppen på side 8 i rapporten, at

Mobiltelefoner og andet teknisk udstyr, som kan optage og transmittere lyd, billeder og tekst, kan anvendes med flere ulovlige formål i og omkring retssale. Som eksempler kan nævnes direkte transmission af forklaringer fra en domsforhandling til personer, som befinder sig uden for retssalen med henblik på at påvirke efterfølgende vidners forklaringer eller fotografering af vidner, hvis identitet ønskes hemmeligholdt.

⁹¹ Ulovlig mobiltelefoni mv. i retssale, side 9

Formålet med reguleringen er således at hindre, at elektronisk udstyr medbringes og benyttes under retsmøder på en sådan måde, at det har u hensigtsmæssige konsekvenser for den videre retsforhandling eller at det krænker sagens personers privatliv, retssikkerhed m.v. De anfører tillige, at retterne i nogle tilfælde ikke har politianmeldt, at en part, et vidne eller tilhørere har medbragt en mobiltelefon i retten og f.eks. har benyttet den til at gøre andre personer bekendte med en forklaring, da det hverken ved skiltning eller ved lov har været fastslået, at mobiler ikke måtte medbringes i retslokalet.⁹²

Efter arbejdsgruppens opfattelse kan ulovlig brug af mobiltelefoner og andet elektronisk udstyr under retsmøder have vidtgående konsekvenser, herunder udgøre en trussel mod vidners, parter, dommers og domstolenes ansattes tryghed og sikkerhed.⁹³ De anfører, at problemet særligt angår straffesager, da der, i modsætning til borgerlige sager, typisk er en ”vinding” forbundet med sagen.⁹⁴

4.3.1. Transmission af tekst

Arbejdsgruppen foreslår, at der i retsplejelovens § 32 indsættes et forbud mod transmission af tekst under retsmøder. De begrundet forslaget med, at tilhørere og andre personer i retten i modsat fald har mulighed for at kommunikere med nogen, der ikke befinder sig i retslokalet, og i risikoen for, at et vidne samstemmer sin forklaring med et andet vidne, der har afgivet eller afgiver forklaring.⁹⁵ De berører ikke, at landsretterne og præsidenterne i byretterne ikke har markeret transmission af tekst som et aktuelt problem. Endvidere antager de, at sagens dokumenter efterhånden overgår fra papir til at forekomme i elektronisk format, hvorved der opstår en risiko for, at de fejlagtigt eller uberettiget bliver transmitteret til en person, der ikke bør få viden om deres indhold.⁹⁶

I Domstolsstyrelsens høringssvar anfører de, at forbuddet mod at transmittere tekst fra retten kan have utilsigtet konsekvenser for særligt pressen samt for andre personer og grupper, der varetager legitime samfundsinteresser.⁹⁷

⁹² Ulovlig mobiltelefoni mv. i retssale, side 9

⁹³ Ibid, side 18

⁹⁴ Ibid

⁹⁵ Ibid, side 21

⁹⁶ Ibid

⁹⁷ Høringssvar vedrørende udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven, lov om retsafgifter og konkursloven (Visse ændringer af regler om forenklet inkassoproses, forbud mod mobiltelefoner m.v. i retslokaler og ophævelse af regler om rettergangsboeder), side 6

Advokatrådet og Landsforeningen af Beskikkede Advokater udtrykker betænkelighed over forslaget, idet de finder, at det er en nødvendighed, at advokater og anklagere kan transmittere tekst fra retten i forbindelse med deres erhverv.⁹⁸ De anfører, at mobiltelefonen og computeren er blevet sædvanlige arbejdsredskab, som de under retsmøder bl.a. benytter til søgning i online opslagstjenester, opslag i online sagsakter, notater m.v., kommunikation med kontoret og elektroniske kalendere.⁹⁹ De foreslår derfor, at forbuddet ikke gælder for anklagere og advokater, medmindre retten bestemmer andet.

Danske Mediers Forum tager i deres høringssvar afstand fra forslaget. De finder, at muligheden for teksttransmission fra retten er af væsentlig betydning for, at medierne inden for kort tid kan orientere redaktionen og offentligheden om udviklingen i sagen og dens udfald.¹⁰⁰ De nævner særligt retssager af væsentlig samfundsmæssig betydning. De henviser i øvrigt til, at arbejdsgruppen ikke har foretaget en dybtgående undersøgelse af, om transmission af tekst fra retten er et egentligt og aktuelt problem.¹⁰¹ Dansk Journalistforbund tilslutter sig Danske Mediers Forums svar.

Justitsministeriet tilslutter sig arbejdsgruppens forslag om, at retsplejelovens § 32, stk. 1 udvides med et almindeligt forbud mod transmission af tekst fra retsmøder, og begrundelsen herfor.¹⁰² Ministeriet anerkender dog på baggrund af høringssvarene, at forbuddet medfører unødige vanskeligheder for journalisterne i forhold til hurtig orientering af offentligheden og redaktionen fra retslokalet.¹⁰³ Af den grund indskrives det i bemærkningerne til bestemmelsen, at retten kan give pressen tilladelse til at transmittere tekst, såfremt det er foreneligt med de ordensmæssige hensyn bag bestemmelsen.¹⁰⁴ Advokater, forsvarere og repræsentanter fra anklagemyndigheden kan tillige gives tilladelse hertil på baggrund af en anmodning.¹⁰⁵

⁹⁸ Høringssvar vedrørende udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven, lov om retsafgifter og konkursloven (Visse ændringer af regler om forenklet inkassoproses, forbud mod mobiltelefoner m.v. i retslokaler og ophævelse af regler om rettergangsbøder), side 7

⁹⁹ Ibid

¹⁰⁰ Ibid, side 8

¹⁰¹ Ibid

¹⁰² Lovforslag nr. 150 af den 7. februar 2007, Bemærkninger til lovforslaget, 3. Adgang til at forbyde mobiltelefoner mv. i retslokalet, 3.2. Forslagets udformning, pkt. 3.2.4.

¹⁰³ Ibid

¹⁰⁴ Ibid

¹⁰⁵ Ibid

Det fremgår endvidere af forarbejderne, at forbuddet omfatter alle former for tekstbeskeder, uanset indholdet, der transmitteres ved hjælp af teknisk udstyr og alle slags tekst, herunder ord, bogstaver, symboler, tegn, tal m.v.¹⁰⁶

4.4. Retsplejeloven 2010¹⁰⁷

Retsplejelovens § 32 fik sin nuværende ordlyd ved lov nr. 1266 af 16. december 2009. Bestemmelsens ordlyd er følgende:

§ 32 Det er forbudt under retsmøder at optage eller transmittere billeder og lyd, medmindre retten undtagelsesvis tillader dette. Offentliggørelse af billeder og lyd, der er optaget i strid hermed, er forbudt. Retten kan i øvrigt på ethvert tidspunkt under sagen forbyde offentlig gengivelse af billeder og lyd, der er optaget under et retsmøde. Rettens afgørelse efter 1. og 3. pkt. træffes ved kendelse.

Stk. 2. Personer, der afgiver forklaring under retsmødet, skal gøres bekendt med, at der optages billeder og lyd.

Stk. 3. Retten kan på ethvert tidspunkt forbyde advokater, anklagere, bevogtningspersonale, tolke og personer, der er omfattet af § 172, stk. 1, 2 eller 4, at transmittere tekst under retsmødet. Afgørelsen træffes ved kendelse. For andre personer er det under retsmøder forbudt at transmittere tekst, medmindre retten undtagelsesvis tillader det.

Stk. 4. Retten kan på ethvert tidspunkt forbyde, at apparater, der kan optage eller transmittere billeder, lyd eller tekst, medbringes eller anbringes i lokaler, hvor der afholdes retsmøder.

Stk. 5. Billedoptagelse i rettens bygninger er forbudt, medmindre rettens præsident giver tilladelse dertil. Stk. 1, 2.-4. pkt., finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 6. Billedoptagelse uden for rettens bygninger af sigtede, tiltalte og vidner, der er på vej til eller fra et retsmøde i en straffesag, er forbudt, medmindre den pågældende har samtykket i optagelsen. Stk. 1, 2. pkt., finder tilsvarende anvendelse

Forbuddet i den dagældende bestemmelses stk. 1, 2. pkt. mod teksttransmission under retsmøder blev ophævet, og indsat efter stk. 2 som et nyt stykke. Det er tilføjet til bestemmelsens ordlyd, at pressen, advokater og anklagere må transmittere tekst, og persongruppen er blevet udvidet til også at omfatte

¹⁰⁶ Lovforslag nr. 150 af den 7. februar 2007, Bemærkninger til lovforslaget, Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, Til § 1, nr. 1 (32, stk. 1)

¹⁰⁷ Lovbekendtgørelse nr. 1237 af den 26. oktober 2010: Lov om rettens pleje (Retsplejeloven)

bevogtningspersonale, tolke og personer omfattet af § 172, stk. 1, 2 eller 4. Retten kan derimod også nedlægge et forbud herimod. Retten kan fortsat tillade, at andre personer transmitterer tekst.

I Domstolsstyrelsens høringssvar om det skærpede forbud mod transmission af tekst i lovforslag nr. 150 af den 7. februar 2007 blev det anført, at styrelsen ville nedsætte en arbejdsgruppe, hvis forslaget blev vedtaget.¹⁰⁸ Gruppens formål var at drøfte og sikre en ensartet anvendelse af § 32 ved retterne.¹⁰⁹ Overvejelserne fremgår af 'vejledning om anvendelse af mobiltelefoner, notebooks mv. i retslokaler'.

Om vejledningens formål anfører arbejdsgruppen, at den skal redegøre for indholdet af § 32 i lov af nr. 518 af den 6. juni 2007 og formidle medlemmernes opfattelse af anvendelsen af de nye regler.¹¹⁰ De kommer også med forslag til ændring af lovgivningen og i hvilket omfang retten bør imødekomme anmodninger fra journalister, anklagere, advokater m.m. om transmission af tekst fra retten.

4.4.1. Transmission af tekst

Arbejdsgruppen inddeler de af lovforslaget berørte personer i 3 grupper: 1) personer, der skal møde i retten som led i deres arbejde, 2) personer, der møder i retten som led i deres arbejde og 3) personer, der møder i retten som tilhører.¹¹¹

Den første gruppe omfatter rettens personale, advokater, anklagemyndigheden, bevogtningspersonale og tolke.¹¹² Arbejdsgruppen anfører, at rettens personale generelt set må være undtaget fra forbuddet, bl.a. fordi dommer, dommersekretær eller evt. andet af rettens personale udarbejder retsbogen og et udkast til dommen på en computer under retsmødet.¹¹³ I forhold til advokater, forsvarer og anklagere er det forudsat i bemærkningerne til lovforslaget, at retten i almindelighed skal give disse tilladelse til at transmittere tekst fra retten, såfremt de fremsætter en begrundet anmodning herom og det i øvrigt er foreneligt med varetagelsen af den pågældendes funktioner under retsmødet.¹¹⁴ Arbejdsgruppen

¹⁰⁸ Høringssvar vedrørende udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven, lov om retsafgifter og konkursloven (Visse ændringer af regler om forenklet inkassoproces, forbud mod mobiltelefoner m.v. i retslokaler og ophævelse af regler om rettergangsbøder), side 6

¹⁰⁹ Ibid

¹¹⁰ Vejledning om anvendelse af mobiltelefoner, notebooks mv. i retslokaler, side 1

¹¹¹ Ibid, side 2

¹¹² Ibid, side 3

¹¹³ Ibid

¹¹⁴ Ibid

finder, at tilladelsen ikke skal være betinget af en anmodning og at de professionelle aktører kun kan forbydes at transmittere tekst, hvis afgørende hensyn taler imod.¹¹⁵

Derudover finder arbejdsgruppen, at også repræsentanter for politiet, bevogtningspersonale og tolke som følge af deres erhverv kan være nødsaget til at transmittere tekst under retsmøder.¹¹⁶ Gruppen finder derfor, at retten som udgangspunkt også bør imødekomme anmodninger fra disse om tilladelse til at transmittere tekst fra retten, medmindre afgørende hensyn taler imod.¹¹⁷

Gruppen af personer, der møder i retten som led i deres arbejde, udgør repræsentanter for pressen.¹¹⁸ Arbejdsgruppen nævner, at det i bemærkningerne til lovforslaget er anført, at forbuddet ikke i unødigt omfang vil påvirke journalisternes arbejde i forbindelse med retssager.¹¹⁹ Da pressen ikke kun har behov for at transmittere tekst under domsafsigelsen, men ligeledes i løbet af retsmødet, finder de, at retten også bør imødekomme anmodninger herom fra journalister, medmindre afgørende hensyn taler imod.¹²⁰ Arbejdsgruppen præciserer med henvisning til kærereglene i retsplejelovens § 29 c, § 30 b og § 31 a, jf. medieansvarslovens § 1, nr. 1, 2 og 3, jf. retsplejelovens § 172, stk. 1, 2 og 4 hvilke personer, der tilhører gruppen af journalister.¹²¹ Efter deres opfattelse bør retten som udgangspunkt således give tilladelse til:

- 1) Redaktører og redaktionelle medarbejdere ved »indenlandske periodiske skrifter, herunder billeder og lignende fremstillinger, der trykkes eller på anden måde mangfoldiggøres«, jf. medieansvarslovens § 1, nr. 1, jf. retsplejelovens § 172, stk. 1.
- 2) Redaktører og redaktionelle medarbejdere ved »lyd- og billedprogrammer, der spredes af Danmarks Radio, TV 2, TV 2's regionale virksomheder og foretagender, der har tilladelse til radio- eller fjernsynsvirksomhed«, jf. medieansvarslovens § 1, nr. 2, jf. retsplejelovens § 172, stk. 2.
- 3) Redaktører eller redaktionelle medarbejdere, der er ansat ved massemedier, der udgiver tekster, billeder og lydprogrammer, der periodisk udbredes til offentligheden, såfremt de har karakter af en nyhedsformidling, som kan ligestilles med den formidling, der er omfattet af § 1, nr. 1 eller 2, i medieansvarsloven, jf. retsplejelovens § 172, stk. 4.

¹¹⁵ Vejledning om anvendelse af mobiltelefoner, notebooks mv. i retslokaler, side 3

¹¹⁶ Ibid

¹¹⁷ Ibid

¹¹⁸ Ibid, side 2

¹¹⁹ Ibid, side 3

¹²⁰ Ibid

¹²¹ Ibid

I vejledningen anerkender arbejdsgruppen den øget risiko for, at vidner påvirkes eller hører andre vidners forklaring, der følger med journalisters mulighed for at transmittere tekst fra retsmøder.¹²² De har dog ikke kendskab til tilfælde i Danmark, hvor journalisters arbejde i forbindelse med retssager rent faktisk har påvirket andre vidners forklaring.¹²³ De påpeger, at retten i tilfælde, hvor det vurderes, at sådan en risiko foreligger, kan gøre brug af reglerne om referatforbud som værn herimod.¹²⁴

For den tredje gruppe anfører arbejdsgruppen, at der ikke umiddelbart er særlige situationer, hvor det er nødvendigt for tilhører at transmittere tekst under retsmøder.¹²⁵ De finder af den grund, at retten på baggrund af en konkret anmodning og omstændighederne i øvrigt må tage stilling til, om en tilhører skal gives tilladelse hertil.¹²⁶

Justitsministeriet tilslutter sig arbejdsgruppens anbefalinger om at ændre retsplejelovens § 32, stk. 1 til, at forbuddet mod at transmittere tekst under retsmøder som udgangspunkt ikke gælder advokater, anklagere, bevogtningspersonale, polititjenestemænd, tolke og journalister omfattet af lovens § 172, stk. 1, 2 eller 4.¹²⁷ I overensstemmelse med arbejdsgruppens anbefalinger udformes bestemmelsen således, at retten kan forbyde de nævnte persongrupper at transmittere tekst under retsmøder og at andre personer ikke må transmittere tekst under retsmøder, medmindre retten tillader det.¹²⁸

Det fremgår af forarbejderne, at retten kan forbyde, at journalister transmitterer tekst under retsmøder, f.eks. hvor det er påkrævet af hensynene bag det generelle forbud i bestemmelsen eller hvor retten ud fra sagens karakter og omstændighederne i øvrigt finder, at der er fare for, at mobiltelefoner eller andet teknisk udstyr vil blive anvendt ulovligt.¹²⁹

Retten kan af egen drift eller efter anmodning træffe afgørelse om at nedlægge et forbud og forbuddet kan relatere sig til bestemte personer, en bestemt sag eller et bestemt retsmøde.¹³⁰

¹²² Vejledning om anvendelse af mobiltelefoner, notebooks mv. i retslokaler, side 4

¹²³ Ibid

¹²⁴ Ibid

¹²⁵ Ibid, side 4

¹²⁶ Ibid

¹²⁷ Lovforslag nr. 30 af den 8. oktober 2009, Bemærkninger til lovforslaget, Almindelige bemærkninger, 3. Transmission af tekst under retsmøder, 3.2. Lovforslagets udformning

¹²⁸ Ibid

¹²⁹ Ibid, Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, Til § 1, nr. 3

¹³⁰ Ibid

5. Grundlovens § 65, stk. 1

I pågældende afsnit analyseres Grundlovens § 65, stk. 1 med henblik på at fastlægge bestemmelsens indhold. Bestemmelsen lyder:

”I retsplejen gennemføres offentlighed og mundtlighed i videst muligt omfang.”

Henset til emnet for afhandlingen, analyseres bestemmelsen med offentlighed og strafferetten for øje. Mundtlighedsbegrebet vil af den grund ikke blive behandlet. I afsnittet vil begreberne ”retsplejen”, ”offentlighed” og slutteligt ”i videst muligt omfang” blive analyseret.

5.1. Retsplejen

Retsplejebegrebet findes også i lov om rettens pleje (retsplejeloven). Retsplejeloven foreskriver i § 1, stk. 2, at loven finder anvendelse på *rettens pleje* ved de almindelige domstole. Retsreglen uddyber ikke begrebet yderligere. Loven regulerer domstolene, herunder anklagemyndigheden, advokater og politiet (1. bog), borgerlige retssager (2. og 3. bog) og straffesager (2. og 4. bog).

I *juridisk ordbog* side 392 defineres retspleje som ”den juridiske disciplin, som omfatter reglerne om domstolenes indretning og virkemåde. Der sondres mellem den borgerlige [...] og straffeprocessen, der omfatter reglerne om behandling af sager om straf og andre retsfølger af strafbare handlinger. [...]”¹³¹. Den Store Danske beskriver retspleje som ”[...] den virksomhed, der udøves af dømmende myndigheder for at afgøre tvister, dels mellem borgerne indbyrdes, dels mellem borgerne og staten eller andre offentlige myndigheder”.¹³² ’Domstolenes indretning og virkemåde’ må anses for at være synonym med domstolenes virksomhed.

Domstolene, der er omfattet, må umiddelbart, i overensstemmelse med grundlovens § 3 om magtens tredeling, forstås som den dømmende magt. Den dømmende magt udøves af de almindelige judicielle domstole og udgør tre instanser: byretten, landsretten og Højesteret samt Sø- og Handelsretten og de særlige domstole, såsom Boligretten.

¹³¹ (Eyben, 2016, s. 392)

¹³² Frosell, Lundum, & Jørgensen, lex.dk, 2021, Retspleje

I definitionerne anføres det, at virksomheden som retsplejen vedrører i straffesager, er domstolenes beskæftigelse med at tage stilling til retlige tvists ved at anvende og fortolke strafferetsregler. Heri ligger, at de opgaver, som domstolene varetager ud over at afgøre tvister, ikke er en del af retsplejen. For så vidt angår strafferetten må retspleje dermed forstås som domstolenes magtanvendelse over for borgerne for at sikre overholdelse af strafferetlige retsforskrifter.

Det må på den baggrund konstateres, at retsplejebegrebet i Grundlovens § 65, stk. 1 skal forstås som domstolenes judicielle virksomhed.

5.2. Offentlighed

Den almindelige, ikke-retlige forståelse af offentlighed er dels nogle eller alle samfundsborgere i et land, dels at noget er offentligt tilgængeligt, dvs. åbent for alle. I Den Store Danske defineres begrebet som et rum, der ikke er del af staten, hvor borgerne kan udveksle idéer, vurderinger og kritik bl.a. om retspolitik.¹³³ Her er offentlighed forudsat af, at borgerne har en faktisk mulighed for at kommunikere indbyrdes.¹³⁴

Der forekommer ikke en definition på offentlighed i *juridisk ordbog*. Det må dog umiddelbart forstås i overensstemmelse med offentlighedsprincippet, hvorefter offentligheden (de danske borgere) har ret til indsigt i de offentlige myndigheders arbejde. Måden, som indsigten manifesteres på konkret, er forskellig afhængigt af rummet.

Da princippet i Grundlovens § 65, stk. 1 realiseres med retsplejeloven antages det, at bestemmelsens offentlighedsbegreb skal fortolkes i overensstemmelse med retsplejelovens regler herom. Efter lovens § 28 a er retsmøder offentlige, hvilket indebærer en ret for borgerne til at overvære retssager. Retten sikrer borgernes indsigt i domstolenes virksomhed for derved at føre kontrol med institutionen.¹³⁵ For strafferettens vedkommende bliver offentlighed således en garanti for, at domstolene ikke misbruger deres magt og foretager skjulte overgreb mod tiltalte. Som følge heraf opstår en forpligtelse for retten.

¹³³ Rasmussen, lex.dk, 2021, offentlighed

¹³⁴ Ibid

¹³⁵ Se afsnit 4. Offentlighedsprincippet, 4.2 Grundloven og retsplejeloven vedrørende bestemmelsens formål

Offentlighedsbegrebet i Grundlovens § 65, stk. 1 må derfor forstås som offentlighedens (borgernes) involvering i domstolenes virksomhed gennem indsigt og kontrol, hvorved domstolenes forpligtes til at skabe sådan en adgang.

5.3. ”I videst muligt omfang”

Grundlovens § 65, stk. 1 bestemmer, at offentlighed og mundtlighed i retsplejen skal gennemføres ”i videst muligt omfang.”. Formuleringen er kortfattet behandlet i afsnit 4.1. om offentlighedsprincippet i Grundloven og retsplejeloven.

Kravet fortæller om den generelle udstrækning af offentlighed, der kræves i retsplejen. Efter kriteriet skal offentlighed praktiseres i så vidt omfang som muligt, og kravet om offentlighed er således ikke absolut. Det indebærer, at offentlighed kan fraviges. Der er ikke anført hensyn i bestemmelsen, som begrundet en fravigelse af udgangspunktet om offentlighed. Imidlertid må andre, mere tungtvejende beskyttelsesværdige hensyn dog kunne begrunde fravigelse.

Hovedparten af reglerne i retsplejeloven, der realiserer Grundlovens § 65, stk. 1, indeholder nærmere angivne hensyn, som retten skal tage stilling til, såfremt offentligheden skal begrænses. De opregnede hensyn i de relevante bestemmelser er nævnt i afsnit 4.3. om undtagelser til offentlighedsprincippet i retsplejeloven. Det bemærkes, at ordlyden af retsplejelovens § 32 ikke indeholder sådanne hensyn.

Kriteriet ”i videst muligt omfang” indebærer desuden, at retten ved indskrænkning af offentligheden i straffesager skal foretage en proportionalitetsvurdering. Det betyder, at indgrebet i offentligheden skal stå i rimeligt forhold til det modhensyn, der begrundet indskrænkningen.¹³⁶ Derudover ligger der et krav om, at retten skal anvende det mindst indgribende middel.¹³⁷ Der er ikke en entydigt svar på, hvad det mindst indgribende middel i offentligheden er, og det må derfor afgøres i den enkelte retssag.

Kriteriet i Grundlovens § 65, stk. 1 om, at offentlighed i retsplejen skal ske *i videst muligt omfang*, indebærer således, at offentlighed skal ske i størst muligt omfang, medmindre et modstående hensyn vægter tungere og indskrænkningen sker med det mindst indgribende middel.

¹³⁶ Smith, lex.dk, 9. august 2021, proportionalitetsgrundsætning

¹³⁷ Ibid

6. Hensyn efter offentlighedsprincippet og retsplejelovens § 32, stk. 1 og 3

Det er konkluderet ovenfor, at offentlighed i retsplejen kun kan indskrænkes, såfremt hensynet til et modstående hensyn vejer tungere end hensynet til offentlighed, jf. formuleringen ”i videst muligt omfang” i Grundlovens § 65, stk. 1. Retsplejelovens § 32 bestemmer, at det er rettens prærogativ at afskære journalister m.v. fra at transmittere tekst under retsmøder. Ingen af bestemmelserne angiver, hvilke hensyn, de varetager, og dermed hvilke hensyn som retten skal tillægge vægt ved yderligere begrænsning eller udvidelse af offentligheden. I nærværende afsnit vil disse hensyn derfor fastlægges og analyseres.

6.1. Hensyn efter offentlighedsprincippet

Hvilke hensyn, der ligger bag offentlighedsprincippet i Grundlovens § 65, stk. 1 og EMRK art. 6, stk. 1, kan udledes af den juridiske litteratur, der har behandlet bestemmelserne.

Til *offentlighed - offentlighed i retsplejen* på Den Store Danske anfører Eva Smith, at ”Formålet med offentlighed i retsplejen er, at borgerne derved kan kontrollere, hvordan retsplejen udøves, og at offentligheden gennem retsreferater kan få kendskab til domstolens praksis [...]”.¹³⁸

”Formålet med kravet om retsmødernes offentlighed er at beskytte den tiltalte mod farerne ved en hemmelig proces. [...] Offentlighedsprincippet er ikke blot begrundet i ønsket om at beskytte den tiltalte, men er også udtryk for et ønske om at sikre offentligheden kendskab til, hvordan straffesager foregår både af hensyn til den generelle tillid til retsvæsenet, men vel også fordi straffesager, der behandles i det skjulte, næppe vil have nogen generalpræventiv værdi” anføres i *Straffesagens gang* af Gorm Toftgaard Nielsen.¹³⁹

I *Individets grundlæggende rettigheder* anfører Jens Elo Rytter, at ”Kravet om offentlig rettergang skal beskytte individet mod vilkårlighed og sikre offentlighedens tillid til retssystemet. Det er ikke

¹³⁸ Smith, lex.dk, 2. maj 2021, offentlighed – offentlighed i retsplejen

¹³⁹ (Nielsen, 2016, s. 148)

foreneligt med retsstatens ideal, at der gennemføres hemmelige processer, hvor offentligheden intet kendskab har til dommen og dens baggrund og derfor ikke har mulighed for at kontrollere, at retfærdigheden sker fyldest.”.¹⁴⁰

De hensyn, som de juridiske forfattere anfører, interesserer sig for borgernes kendskab til og kontrol med domstolenes virksomhed, beskyttelsen af individet, tilliden til retssystemet og generalpræventiv effekt. Hensynene relaterer sig overordnet til retssikkerhed og retsbevidsthed.

6.1.1. Retssikkerhed

Retssikkerhed er den sikkerhed, som borgerne i et retssamfund sikres gennem den retlig regulering.¹⁴¹ Den indebærer, at der ikke må ske vilkårlighed i domstolenes retshåndhævelse (lighed for loven) og retfærdighed skal ske fyldest.¹⁴² Derudover kræver retssikkerheden, at retsreglerne er klare, effektive og gennemskuelige samt tilgængelige, så domstolenes anvendelse er forudberegnelig for borgerne i samfundet.

Retssikkerhed er særlig relevant i straffesager, hvor domstolene kan pålægge en tiltalt straf.¹⁴³ Heri spiller retssikkerheden tillige en rolle ved at sikre tiltalte visse minimumsrettigheder, såsom retten til at blive stillet for en dommer i et grundlovsforhør inden 24 timer efter anholdelse, jf. Grundlovens § 71, stk. 3.¹⁴⁴ I straffesager er offentlighedsprincippet en væsentlig retssikkerhedsgaranti, idet det sikrer, at offentligheden har adgang til indsigt i domstolenes behandling og afgørelse af en retssag, hvorved borgerne kan kontrollere, at der ikke sker vilkårlighed, og forudberegne deres retsstilling.

6.1.1.1. Retskendskab

Retskendskab refererer til borgernes kendskab til retsregler og domstolenes retsanvendelse, herunder domstolsskabt ret. Hensynet til borgernes kendskab til gældende ret er et vigtigt element i sikring af deres retssikkerhed, idet det næppe er muligt at garantere borgernes retssikkerhed fuldt ud uden, at

¹⁴⁰ (Rytter, 2016, s. 461-462)

¹⁴¹ (Henricksen, Smith, & Kristoffersen, 2021)

¹⁴² (Domstolsstyrelsen, 2021, s. 5) og (Institut for Menneskerettigheder, 2020)

¹⁴³ (Liisberg & Rubin, 1995, s. 19)

¹⁴⁴ Henricksen, Smith, & Kristoffersen, lex.dk, 2021, retssikkerhed

borgerne har mulighed for at blive fortrolige med retsreglerne. Efter princippet om ignorantia juris diskulperer ukendskab eller misforståelse af en retsregel dog ikke således, at strafansvar bortfalder.¹⁴⁵

Efter Grundlovens § 22 skal en lov være kundgjort før den får retskraft. Der gælder ikke en tilsvarende regel for offentliggørelse af domme og kendelser. Dette sikres dels gennem offentlighedsprincippet i retsplejelovens 28 a, stk. 2, hvorefter domme skal afsiges i offentlige retsmøder, dels gennem reglerne om aktindsigt i retsafgørelser.

Gorm Toftgaard Nielsen antager desuden i *Straffesagens gang*, at borgernes kendskab til domstolenes behandling af og afgørelse i retssager har en generalpræventiv effekt, hvorved borgerne afskrækkes fra at begå kriminalitet.¹⁴⁶

6.1.1.2. Beskyttelse af individet

Beskyttelse af individet mod vilkårlighed og farerne ved en hemmelig (straffe)proces hænger uløselig sammen med retten til en retfærdig rettergang. Dette kan blandt andet udledes af ovenstående uddrag fra *Individets grundlæggende rettigheder*. Jens Elo Rytter anfører i bogen, at retfærdig rettergang i henhold til EMRK art. 6 ikke handler om udfaldet af en retssag, men ”om retssagen er forløbet på en ordentlig måde, som garanterer individets retssikkerhed [...]”.¹⁴⁷ I EMRK art. 6, stk. 1 sikres retten til en retfærdig rettergang ved, at tiltalte inden for rimelig tid skal stilles for en uafhængig og upartisk domstol i et offentligt retsmøde. Derudover skal kravene i stk. 2 og 3 være opfyldt i straffesager. Det er fastslået i retspraksis, at der stilles yderligere krav end dem, der er anført i bestemmelsen.¹⁴⁸

På den baggrund antages EMRK art. 6 at varetage beskyttelsen af individet og forebygge farerne ved en hemmelig straffeprocess ved at stille krav om, at den dømmende myndighed skal foretage en uvildig bedømmelse af retssagen, hvor der ikke inddrages eller lægges vægt på uvedkommende hensyn, og at offentligheden skal have mulighed for at få kendskab til retsafgørelser med henblik på at sikre, at retfærdighed sker fyldest, og styrke borgernes tillid til retssystemet.¹⁴⁹

¹⁴⁵ Garde, lex.dk, 2021, ignorantia juris

¹⁴⁶ (Nielsen, 2016, s. 148)

¹⁴⁷ (Rytter, 2016, s. 437)

¹⁴⁸ Ibid, side 442

¹⁴⁹ Ibid, side 445f

6.1.1.3. Borgernes mulighed for at føre kontrol

Et væsentligt element i retten til en retfærdig rettergang er kravet om en offentlig rettergang. Gorm Toftgaard Nielsen anfører i *Straffesagens gang*: ”At offentligheden havde adgang til retsmøderne, har man ment ville lægge en betydelig dæmper på den dommer, som ville fare kraftigt frem mod den tiltalte.”¹⁵⁰ Alene er offentlighed naturligvis ikke en garant for en retfærdig rettergang for en tiltalt, men dommerens bevidsthed om, at offentlighedens øjne er rettet mod ham, har en adfærdsregulerende virkning og kan medvirke til, at retfærdigheden sker fyldest. I sidste ende vil offentlig således være en garanti for, at der ikke sker skjulte overgreb mod tiltalte.

Denne opfattelse om, at offentlighedens mulighed for at føre kontrol med domstolene bidrager til at forhindre og forebygge magtmisbrug, er udbredt.¹⁵¹ Den ses ligeså hos Jens Elo Rytter ovenfor. Hans citat henleder desuden opmærksomheden på, at borgernes kontrol med domstolene ikke kun hindrer, at domsmagten misbruges negativt mod tiltalte, men også, at det modsatte hindres således, at skyldige ikke bliver frifundet på grund af fejl, sløsethed eller et aktivt valg fra dommeren.

6.1.2. Retsbevidsthed

Retsbevidsthed er individets opfattelse og vurdering af hvad der er retfærdigt.¹⁵² Begrebet er således knyttet til både retsanvendelse og straffastsættelse – altså hvad der er kriminelt, hvordan retsreglerne skal anvendes, hvorledes kriminelle handlinger skal straffes m.m. Vurderingen af retfærdighed kan være udledt af regler og paragraffer eller etik og moral. Borgerne i et samfund kan således have vidt forskellige forståelser af hvad der er retfærdigt og hvad der ikke er.

Offentlighed i retsplejen bidrager til borgernes udvikling af deres retsbevidsthed gennem kendskabet til domstolenes processer, behandling og afgørelser, der opnås ved iagttagelse af en retssag eller ved at følge en retssag gennem pressens retsreportage. På den måde er pressen også en medvirkende faktor til, at retfærdighed sker fyldest. Kendskabet til, hvordan retsbrud bliver straffet i praksis, kan ligeledes influere borgernes tillid til retssystemet og deres retlige ageren i samfundet. Hvis en retsregel dog er uforenelig med borgernes retsbevidsthed, kan det føre til, at borgerne ikke vil overholde loven.

¹⁵⁰ (Nielsen, 2016, s. 148)

¹⁵¹ (Borberg, 2012, s. 154)

¹⁵² Dahlberg-Larsen, lex.dk, 2013, retsfølelse

6.2. Hensyn efter retsplejelovens § 32

6.2.1. Retsplejelovens § 182

Et af hensynene, som kan begrunde, at retten skal begrænse offentligheden yderligere, er hensynet til retsplejelovens § 182.¹⁵³

Retsplejelovens § 182 lyder:

Hvert vidne afhøres for sig. Et vidne må ikke påhøre forklaringer af andre vidner, skøns mænd eller parter, medmindre andet bestemmes af retten, jf. dog § 209 a, stk. 2

Ved en ordlydsfortolkning af retsplejelovens § 182, 2. pkt. må det umiddelbart konstateres, at reglen bestemmer, at vidner ikke må *lytte til* andre vidneforklaringer. Dette sikres ved, at vidner afhøres hver for sig og at et vidne ikke må indfinde sig i retslokalet før de selv har afgivet forklaring for retten. Fortolkningen indebærer, at et vidne godt må få kendskab om indholdet af et andet vidnes forklaring, såfremt det er opnået på en måde, hvor vidnet ikke har været personligt til stede ved afgivelsen, dvs. hvis kendskabet etableres gennem et medie, en person eller lignede.

I lovforslaget til retsplejeloven fra 2007¹⁵⁴ begrundes Arbejdsgruppen forslaget om et generelt forbud mod transmittering af tekst under retsmøder med, at tilhører m.m. i strid med retsplejelovens § 182 kan informere vidner, der endnu ikke har afgivet forklaring for retten, via tekstbesked om indholdet af andre vidneforklaringer.¹⁵⁵ Retsplejelovens § 182 skal således fortolkes mere udvidende sådan, at reglen afskærer vidner fra at få kendskab til andre vidneforklaringer, uanset hvordan vidnet har opnået kendskab hertil. Det vil, efter det af Arbejdsgruppen anførte, altså være i strid med retsreglen, hvis man videregiver oplysninger til et vidne om et andet vidnes forklaring, uanset hvordan videregivelsen sker.

¹⁵³ Se lovforslag nr. 78 af den 5. november 1998, Bemærkninger til lovforslaget, Almindelige bemærkninger, 7.2. Lovforslagets indhold, Billed- og lydoptagelse under retsmøder og betænkning nr. 1330 af 1997, III. Udkast til Lov om ændring af retsplejeloven, 2. Bemærkninger til lovudkastet og lovforslag nr. 150 af den 2. februar 2007, Bemærkninger til forslaget, Almindelige bemærkninger, 3. Adgang til at forbyde mobiltelefoner mv. i retslokaler, 3.2. Lovforslagets udformning, 3.2.2.

¹⁵⁴ Lovforslag nr. 150 af den 7. februar 2007

¹⁵⁵ Lovforslag nr. 150 af den 7. februar 2007, Bemærkninger til lovforslaget, Almindelige bemærkninger, 3. Adgang til at forbyde mobiltelefoner mv. i retslokaler, 3.2. Lovforslagets udformning, 3.2.2.

Imidlertid kan journalister nu, i overensstemmelse med forslaget fra arbejdsgruppen, der blev nedsat i forbindelse med vedtagelsen af retsplejeloven fra 2007, transmittere tekst under retsmøder. Som belæg for forslaget anførte arbejdsgruppen, at der ikke var dokumentation for, at pressens reportage i forbindelse med en retssag havde indflydelse på andres vidneforklaringer.¹⁵⁶

Vidner kan derfor blive bekendt med et vidneudsagn ved at læse en retsreportage eller liveblog herom, som pressen, i overensstemmelse med offentlighedsprincippet og retsplejelovens § 32, stk. 3, 1. pkt., har udarbejdet og gjort offentlig tilgængelig under retsmødet. Efter forarbejderne til retsplejeloven fra 2007 vil journalisten således have handlet i strid med retsplejelovens § 182 ved at gøre et vidne bekendt med et andet vidnes forklaring.

I U 2011.2408 V anførte byretten, at bestemmelsen ” [...] må anses for at have til formål at sikre, at vidner så vidt muligt ikke har *detaljeret kendskab* (min kursivering) til de forklaringer, der er afgivet af tiltalte og andre vidner, før de selv skal afgive forklaring.”. Det er efter dommen ikke den blotte informering af et vidne om et andet vidnes forklaring, der er afgørende for, om der er handlet i strid med bestemmelsen, men detaljeringsgraden af informationen.

Det er svært at fastlægge klare og tydelige retningslinjer for, hvornår der er forklaret så detaljeret om et vidneudsagn, at det er i strid med bestemmelsen. Det må dog antages, at en vidneforklaring må videreformidles til et vidne, der endnu ikke har afgivet forklaring for retten, i det omfang, at formålet med retsreglen ikke undergraves.

I U 2009.2473/2 H fastslog Højesteret, at det forhold, at forurettet havde påhørt tre af fire tiltaltes forklaringer, ikke fandtes ”at indebære en væsentlig risiko for en urigtig domfældelse af de tiltalte.”, hvorfor retten tillod afhøringen af forurettet. Det må udledes af U 2009.2473/2 H og U 2011.2408 V, at retsplejelovens § 182 har til formål at hindre, at et vidne får et indgående kendskab til andre vidners forklaring og indretter sin forklaring efter disse, hvorved risikoen for urigtig domfældelse af tiltalte øges.

¹⁵⁶ Vejledning om anvendelse af mobiltelefoner, notebooks mv. i retslokaler, Version 1, den 24. juli 2018, 3. Forbud mod at sende tekstbeskeder fra retsmøder, 3.2. Repræsentanter fra retten

Det konstateres på baggrund af ovenstående, at et vidne efter retsplejelovens § 182 som udgangspunkt ikke må få så detaljeret kendskab til andre vidners forklaringer, at der er risiko for, at vidnet kan afstemme sin forklaring hertil. Reglen er med til at beskytte tiltalte mod urigtig domfældelse.

6.2.2. Ro og orden

Forbuddet i retsplejelovens § 32 skal varetage hensynet til ro og orden. Dette fremgår af forarbejderne til lov nr. 362 af den 2. juni 1999 om ændring af retsplejeloven, hvor udvalget anfører, at retten bør sikre, at et retsmøde kan afvikles med den ro og koncentration, som er nødvendig.¹⁵⁷

Udvalget anfører nærmere, at ”For så vidt angår domsafsigelsen vil lydoptagelse alene næppe krænke nogen af de tilstedeværende, og det er formentlig navnlig hensynet til ro og orden i retssalen, der gør, at sådanne optagelser sjældent ses tilladt. Billedoptagelse af de professionelle og tilskuere må anskues som billedoptagelse inden retsmødet. For parterne vil sagens karakter være af betydning for, om fotografering vil blive oplevet som belastende.”¹⁵⁸

Det ligger heri, at hvert fald optagelse kan være til gene for retten eller parterne. Retten skal derfor inddrage hensynet til ro og orden i deres overvejelser i tilfælde, hvor adgangen til at optage lyd eller billeder under retsmøder skal udvides.

Udvalget foreslår forskellige måder, hvorpå hensynet til ro og orden i retsmødet kan tilgodeses. Dette omfatter tekniske foranstaltninger i retssalen – altså at retslokalerne udstyres med mikrofoner og/eller kamera, at der i visse tilfælde kun enkelte repræsentanter fra medierne gives tillades til at optage, og at pressen forinden retsmødet skal henvende sig til retten inden for en bestemt frist for at få afklaret spørgsmål vedrørende billed- eller lydoptagelse af det konkrete retsmøde.¹⁵⁹

Hensynet til ro, orden og koncentration er nært knyttet til retsplejelovens § 151. Efter bestemmelsen skal retten sikre, at retsforhandlingerne foregår med den fornødne orden og værdig, og retten kan bortvise personer, der opfører sig støjende eller forstyrrende. Bestemmelsen henviser desuden direkte

¹⁵⁷ Se lovforslag nr. 78 af den 5. november 1998, Bemærkninger til lovforslaget, Almindelige bemærkninger, 7.2. Lovforslagets indhold, Billed- og lydoptagelse under retsmøder og betænkning nr. 1330 af 1997, side 132

¹⁵⁸ Betænkning nr. 1330 af 1997, side 131

¹⁵⁹ Ibid, side 132

til § 32. Se også U 1997.351/2 Ø, hvor sagsøgeren i en borgerlig sag medbragte en båndoptager og optog lyd under retsmødet. Dommeren bad indledningsvist sagsøgeren om at slukke apparatet, hvilket sagsøger ikke imødekom. Herefter blev sagsøgeren under henvisning til retsplejelovens § 151, stk. 1 pålagt at forlade retslokalet.¹⁶⁰

Retsplejelovens § 151 må anses for at have til formål at sikre, at retssager kan afvikles effektivt og at alle i retslokalet føler sig trygge. Det er således ikke kun af hensyn til tiltalte eller sagens personer, at retten skal sikre ro og orden under retsmøder, men også sådan, at dommeren kan udføre sit arbejde korrekt og fyldest.

Forarbejderne angiver ikke direkte, om transmission af tekst under retsmøder, på samme måde som lyd- og billedoptagelse, kan have en støjende og forstyrrende effekt i retslokalet.

I Zeidler-sagen¹⁶¹, hvor tidligere politiker Per Zeidler var tiltalt for rufferi, havde retten i det første af flere retsmøder nedlagt forbud mod liveblogging. Retten forbød dog ikke de i retsplejelovens § 32, stk. 3, 1. pkt. nævnte personer at transmittere tekst. Under en vidneafhøring stillede tiltalte sig op, tog ordet og udtalte bl.a., at op til flere af de tilstedeværende journalister havde forbrudt sig med forbuddet mod liveblogging ved at udgive artikler under retsmødet. Dommeren tilretteviste herefter tiltalte.

Sagen viser ikke, at den blotte transmission af tekst under retsmøder kan forstyrre den fornødne ro og orden i retslokalet, men at journalisters adgang til at transmittere tekst fra retten kan påvirke sagens parter eller tilhører på en sådan måde, at deres reaktion er forstyrrende for afviklingen af retsmødet.

Arbejdsgruppen, der blev nedsat i forbindelse med vedtagelsen af retsplejeloven fra 2007¹⁶², anfører, at politiets og bevogtningspersonales mulighed for at transmittere tekst under et retsmøde kan bidrage til at sikre ro og orden i retssalen.¹⁶³ Man kan f.eks. forestille sig en situation, hvor politiet skal rette henvendelse på SMS til en it-konsulent for at udtrække data om tidspunktet for en anholdelse, da

¹⁶⁰ Karnovs note 853 i lovbekendtgørelse nr. 1655 af 25. december 2022

¹⁶¹ Rettens sagsnummer 10-1743/2020

¹⁶² Se Lovforslag nr. 150 af den 7. februar 2007, Bemærkninger til lovforslaget, Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser, Til § 1 (retsplejeloven), Til nr. 1 (§ 32, stk. 1)

¹⁶³ Se lovforslag nr. 30 af den 8. oktober 2009, Bemærkninger til lovforslaget, Almindelige bemærkninger, 7. Optagelse af billeder og lyd samt tegning, 7.2. Lovforslagets indhold, Billed- og lydoptagelse under retsmøder og Vejledning om anvendelse af mobiltelefoner, notebooks mv. i retslokaler, side 3

anholdte ved støjende og forstyrrende adfærd i retten påstår, at han ikke er blevet stillet for en dommer inden for 24 timer efter anholdelsen. Der må dog skilles mellem de professionelle, der medvirker til afvikling af en retssag, på den ene side, og parter, vidner og tilhører på den anden. Man kan svært forestille sig en situation, hvor sidstnævntes mulighed for at transmittere tekst fra retten kan medvirke til, at den fornødne ro og orden i retslokalet opretholdes.

Det må dermed konstateres, at retten i medfør af forarbejderne til retsplejelovens § 32 kan begrænse offentligheden eller en tilladelse til at optage og transmittere billede eller lyd, såfremt det er påkrævet af hensyn til ro og orden. Hensynet er bl.a. med til at sikre, at retten kan udføre sit arbejde fyldest og effektivt. Det fremgår ikke af forarbejderne, hvorvidt transmission af tekst under retsmøder også kan være til gene. Politiets og bevogtningspersonalets adgang til at transmittere tekst under retsmøder kan dog være med til at sikre den fornødne ro og orden i retslokalet.

6.2.3. Offentlig interesse

I forarbejderne til lov nr. 362 af den 2. maj 1999 anfører lovudvalget, at ”retsmøder af *offentlig interesse* så vidt muligt bør kunne omtales i massemedierne [...]”.¹⁶⁴ Det følger heraf, at retten hvert fald i sager af offentlig interesse bør tage stilling til, om pressen skal have tilladelse til at optage og transmittere under retsmødet. Forarbejderne lægger ikke umiddelbart op til, at retten skal gøre det i andre sager, men det må stå klart, at dette bør ske i tilfælde, hvor pressen anmoder om tilladelse.

Forarbejderne giver ikke en nærmere definition på ”sager af offentlig interesse” eller karakteristika, der medfører, at en sag hører herunder. I retsplejeloven forekommer formuleringen kun i lovens tredje bog om den borgerlige retspleje i § 329 (§ 331 i retsplejeloven fra 1999). Bestemmelsen omhandler fri proces i sager af principiel karakter, af *almindelig offentlig interesse* eller af særlig betydning for ansøgerens situation. På trods af, at reglen kun kan finde anvendelse i civile sager, at den vedrører *almindelig* offentlig interesse og at den ikke videre knytter sig til lovens § 32, må den alligevel kunne anvendes som bidrag til fortolkning af hensynet.

¹⁶⁴ Lovforslag nr. 78 af den 5. november 1998, Bemærkninger til lovforslaget, Almindelige bemærkninger, 7.2. Lovforslagets indhold, Billed- og lydoptagelse under retsmøder

Forarbejderne til retsplejelovens § 329 angiver ikke udtrykkeligt, hvad almindelig offentlig interesse indebærer.¹⁶⁵ I *fri proces – retshjælp* anfører Astrid Mavrogenis:

Almindelige offentlig interesse forudsætter, at en afgørelse af sagen vil have betydning i et betydeligt antal tilfælde ud over den konkrete sag, uden at der er tale om, at sagen kan anses for at være principiel. [...] Den omstændighed, at en sag har været genstand for omtale i medierne, medfører ikke i sig selv, at sagen kan anses for at have almindelig offentlig interesse. Dette gælder også selvom, der har været tale om betydelig medieomtale.¹⁶⁶

Ved vurderingen lægger Mavrogenis vægt på afgørelsens betydning for andre sager, og skelner i den forbindelse mellem sager af offentlig interesse og sager af principiel karakter. For sidstnævnte sigtes til, at afgørelsen skal tjene som præjudikat for andre senere afgørelser. For sager af offentlig interesse skal udfaldet af sagen blot have indflydelse på et ikke ubetydeligt antal af andre sager. Mavrogenis lægger op til, at der kan være sammenfald mellem disse.¹⁶⁷

Endvidere anfører hun, at medieomtale ikke i sig selv medfører, at en sag er af almindelig offentlig interesse. Det gælder uanset omfanget af omtalen i medierne. Det vil sige, at medieomtale ikke alene, men i sammenspil med en eller flere andre omstændigheder kan medvirke til, at sagen er af offentlig interesse. Hvilke andre omstændigheder, der skal indgå, klarlægger hun ikke.

Til retsplejelovens § 32 anfører lovudvalget, at tilladelse til at optage eller transmittere lyd og billede i straffesager ”bør [...] alene gives i *helt særlige og meget omtalte sager* (min kursivering), navnlig mod personer, der er tiltalt for forhold begået i offentlig tjeneste.”¹⁶⁸. Ligesom Mavrogenis, anfører udvalget således, at en sag skal være mere end blot omtalt i medierne for at blive anset for at være af offentlig interesse.

Forarbejderne afdækker ikke, hvornår en sag er helt særlig og meget omtalt. Udvalget fremhæver dog særligt sager mod personer, der er tiltalt for forhold begået i offentlig tjeneste. Begrundelsen for, at disse sager som udgangspunkt er af offentlig interesse, er at samfundet og borgerne har en særlig interesse i at vide, om embedsførelse udøves korrekt.

¹⁶⁵ (Mavrogenis, 2012, s. 142)

¹⁶⁶ Ibid, side 142f

¹⁶⁷ Ibid

¹⁶⁸ Lovforslag nr. 78 af den 5. november 1998, Bemærkninger til lovforslaget, 7. Optagelse af billeder og lyd samt tegning, 7.2. Lovforslagets indhold, billed- og lydoptagelse under retsmøder

Århus byret behandlede i Tfk2023.56 spørgsmålet om, hvornår en straffesag opfylder disse kriterier om helt særlig og meget omtalt. En journalist fra Radio4 havde i forbindelse med en sag anmodet om tilladelse til at optage lyd under domsafsigelsen. Retssagen vedrørte en hospitalslæge, der var tiltalt for bl.a. blufærdighedskrænkelser og andet seksuelt forhold uden samtykke over for flere patienter.

Journalisten anførte til støtte for anmodningen, at sagen var af stor principiel karakter og samfundet forventedes at have en stor interesse i at høre domsafsigelsen. Derudover henviste journalisten til, at retten i Nykøbing Falster i en tidligere sag havde givet pressen tilladelse til at filme og transmittere under domsafsigelsen. Retssagen fra Nykøbing Falster vedrørte en sygeplejerske, der var tiltalt for at have dræbt flere patienter. Sagen var massivt dækket i medierne.

Retten i Århus gør gældende i sin begrundelse, at der kun helt undtagelsesvist gives tilladelse til lyd- og billedoptagelse i straffesager med henvisning til, at det i forarbejderne er bestemt, at tilladelse kun gives i helt særlige og meget omtalte sager, navnlig mod personer, der er tiltalt for forhold begået i offentlig tjeneste. Ud fra en samlet vurdering af sagens omstændigheder fandt byretten, at sagen ikke havde sådan en samfundsmæssig betydning eller var af sådan særlig karakter, at anmodningen skulle imødekommes. Retten uddyber ikke begrundelsen yderligere. De anfører dog slutteligt, at mediernes interesse kunne tilgodeses ved sædvanlig adgang til domsafsigelsen, dvs. ved at overvære retssagen og transmittere tekst under retsmødet. Landsretten stadfæstede kendelsen.

Ingen af retterne tager konkret stilling til de punkter, som journalisten gør gældende, men gengiver blot forarbejderne i deres begrundelse. Hverken byretten eller landsretten har behandlet kriteriet om 'meget omtalt'. Byretten berører kortfattet spørgsmålet ved at anføre, at sagen i et vist omfang har mediernes interesse, hvilket kan tolkes i retning af, at retssagen ikke har været tilstrækkeligt omtalt i medierne. Det kan dog ikke fastslås som et faktum. Begge instanser har lagt afgørende vægt på, at sagen manglede den fornødne særlige karakter, og dermed ikke opfyldte kriteriet om 'helt særlig'. Det kan udledes af dommen, at kravet om 'helt særlig' skal tolkes som en samfundsmæssig betydning eller anden særlig karakter. Det må forstås som, at retssagen skal have en effekt på størstedelen af samfundet eller påvirkning på efterfølgende retssager. Det er desuden i overensstemmelse med det, som Mavrogenis angiver om almindelig offentlig interesse i forhold til retsplejelovens § 329, 2. pkt. Forarbejderne angiver, at sådan særlig karakter navnlig er vedkommende i sager, hvor forholdet er

begået i offentlig tjeneste. Henset til, at kendelsen i Tfk2023.56 er afsagt i en sag om en hospitalslæge bør dette være kernepunktet, men da retten alligevel finder, at der i henhold til forarbejderne ikke kan gives tilladelse, må det antages, at det er en anden form for embedsførelse, der er kernepunktet.

I U 2001.2492 H anmodede Danmarks Radio (DR) om tilladelse til at optage og transmittere billede indtil 5 minutter forud for domsafsigelsen og til at optage og transmittere billede og/eller lyd under domsafsigelsen i en straffesag. Sagen vedrørte tidligere værftsdirektør Per Glente, der var tiltalt for at have begået bedrageri mod Skibskreditfonden og Direktoratet for Egnsudvikling ved at overbelåne flere skibe, hvorved staten blev påført risiko for at miste penge.¹⁶⁹

Til støtte for anmodningen anførte DR bl.a., at sagen var en af de mest signifikante straffesager, som omfattede offentlig administration og embedsførelse og penge ydet af en offentlig understøttet institution, at offentligheden havde stor interesse i at følge resultatet i en ikke-redigeret form og ikke kun henvist til andres udlægning og fortolkning, og at tiltalte selv havde medvirket til mediedækning i såvel den elektroniske som den trykte presse.

Landsretten fandt ikke, at sagen var af sådan en helt særlig karakter, at der skulle gives tilladelse. DR ankede sagen til Højesteret. I deres begrundelse anførte Højesteret, at sagen var genstand for betydelig offentlig interesse, og at tiltalte ikke havde fremsat indvendinger mod anmodningen. På den baggrund fandt Højesteret, at sagen var af sådan helt særlig karakter, at der skulle gives tilladelse til at optage og transmittere billede og lyd under retsmødet.

Højesteret lægger afgørende vægt på omfanget af medieomtale og tiltaltes holdning til anmodningen. Retten uddyber ikke begrundelsen nærmere, men konkluderer på baggrund af disse punkter, at sagen er af den fornødne særlige karakter. Det kan udledes heraf, at kriterierne om 'helt særlig' og 'meget omtalt' er kumulative betingelser. Det forklarer desuden, hvorfor retten i Tfk2023.56 kun behandler det ene af kriterierne. De har således lavet en 'allerede fordi'-begrundelse. Højesterets begrundelse i nærværende sag lægger desuden op til, at tiltaltes samtykke til optagelse og transmission kan have betydning for, om der gives tilladelse eller ej, og dermed bør inddrages i rettens bedømmelse.

¹⁶⁹ Se <https://www.bt.dk/krimi/glente-knust>

Offentlig interesse kræver altså efter forarbejderne, at sagen er helt særlig og meget omtalt i medierne. Betingelserne er efter retspraksis kumulative. I medfør af retspraksis skal 'helt særlig' forstås som en samfundsmæssig betydning eller anden særlig karakter, dvs. sagen skal have effekt på størstedelen af samfundet eller betydning for fremtidige retssager.

6.2.4. Privatlivsbeskyttelse

Parterne og andre involverede i en sag må som følge af princippet om offentlighed i retsplejen tåle en vis grad af offentlighed om deres person. Særligt sager, hvor tiltalte er en offentlig figur, tiltrækker befolkningens og mediernes opmærksomhed og nysgerrighed. Det kan have konsekvenser for de involverede persons og pårørendes privatliv.¹⁷⁰ Den tiltalte vil kunne opleve offentlighed som en tillægsstraf, hvor folkekommissionen dømmer pågældende forinden den retlige domstol.¹⁷¹

I U 1951.357/1 Ø blev der anmodet om tilladelse til at lydoptage domsforhandlingen, hvortil retten anførte, at "den her omhandlede mulighed for genfremstilling af parters og vidners udtalelser med deres egen røst skønnes – på lignende måde som optagelse og benyttelse af fotografier – at betyde et *indgreb i retten til fred om personen* (min kursivering), hvortil hjemmel ikke uden videre kan udledes af princippet om retsmøders offentlighed". I begrundelsen gør retten gældende, at såvel optagelse som transmission af lyd og billede under retsmøder er et indgreb i privatlivets fred, som princippet om offentlighed i retsplejen ikke umiddelbart giver hjemmel til. Retten fastlægger allerede her, at der på baggrund af en proportionalitetsvurdering, dog kan være grundlag for at hensynet til privatlivet skal vige for hensynet til offentlighed.

Grundloven indeholder ikke en almen bestemmelse om beskyttelse af privatlivets fred, men hensynet er tæt knyttet til retten til privatliv. Efter EMRK art. 8, stk. 1 har enhver ret til respekt for sit privatliv. Det bestemmes i reglens stk. 2, at ingen offentlig myndighed må gøre indgreb i udøvelsen af denne ret, medmindre det sker i overensstemmelse med loven og er nødvendigt i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, den offentlige tryghed eller landets økonomiske velfærd, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder.

¹⁷⁰ (Liisberg & Rubin, 1995, s. 148)

¹⁷¹ Ibid

EMRK art. 8 har primært til formål at beskytte individet mod indgreb i privatsfæren fra offentlige myndigheder, men retsreglen pålægger også staten visse positive forpligtelser til at sikre og beskytte individets privatliv m.v.¹⁷² Statens forpligtelser er begrænset til de retlige og faktiske foranstaltninger, som man med rimelighed kan forlange af staten.¹⁷³ EMRK art. 8 har et bredt anvendelsesområde og bestemmelsen fungerer generelt som en opsamlingsbestemmelse, hvorpå der kan støttes ret i tilfælde, som falder uden for de mere specielle rettigheders område.¹⁷⁴

Efter EMRK art. 8, stk. 2 kan offentlige myndigheder foretage et indgreb i individets privatliv på følgende betingelse:¹⁷⁵

1. Indgrebet skal udgøre et indgreb, dvs. reguleringen, afgørelsen eller handlingen skal berøre individet direkte og med en vis intensitet, og individet må ikke have givet samtykke
2. Indgrebet skal have hjemmel i lov
3. Indgrebet skal forfølge et af formålene opregnet i hensyn i bestemmelsen
4. Indgrebet skal være nødvendigt i et demokratisk samfund (proportionalitetsvurdering)

Henset til retsplejelovens § 32, vil tilladelse givet af retten til at optage og/eller transmittere lyd eller billede under et retsmøde, i henhold til det anførte i U 1951.357/1 Ø, være et indgreb i privatlivet. Det er umiddelbart begrundet i den yderligere eksponering, som parterne m.v. gøres til genstand for.

Som udgangspunkt vil det også udgøre et indgreb efter EMRK art. 8, hvorfor de resterende betingelser skal være opfyldt, før retten kan give tilladelse hertil. Såfremt det findes, at det ikke udgør i reglens forstand, kan bestemmelsen formentlig finde analog anvendelse. I *Von Hannover vs. Germany*¹⁷⁶ fra 2004 fastslog Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) desuden, at retten til beskyttelse af privatlivet også tilkommer offentlige personer.¹⁷⁷

¹⁷² (Rytter, 2016, s. 196f)

¹⁷³ Ibid, side 203

¹⁷⁴ Ibid, side 200

¹⁷⁵ Ibid, side 201f

¹⁷⁶ Fundet på hudoc.echr.coe.int

¹⁷⁷ (Rytter, 2016, s. 204f)

Hensynet til privatlivet for en part eller en anden involverede i sagen vil således blive varetaget af EMRK art. 8 gennem kravene om lovhjemmel, anerkendelsesværdigt formål og proportionalitet. Det vil skulle afgøres af retten i den konkrete sag, om disse er opfyldt.

Forarbejderne angiver ikke, om retten også er forpligtet til at varetage hensynet til de involverede personers privatliv ved journalisters transmission af tekst fra retten. Det må dog ligge i statens positive forpligtelse til at sikre og beskytte individets privatliv, at retten skal tage stilling til hensynet særligt i sager, hvor journalister ønsker at liveblogge.

Det kan på baggrund af U 1951.357/1 Ø konstateres, at en udvidelse af offentlighedens adgang til at optage og transmittere lyd og billede under retsmøder vil være et indgreb i privatlivets fred, som skal opfylde betingelserne i EMRK art. 8 for at være lovlig. Offentlige personer nyder også beskyttelse efter bestemmelsen, jf. Von Hannover vs. Germany. Retten til privatliv, jf. EMRK art. 8, forpligter tillige retten til at sikre borgernes privatliv, hvilket indebærer, at retten altid skal overveje hensynet over for hensynet til offentlighed.

7. Hensynene anvendt i praksis

7.1. U 2021.4073 R – Rigsretssagen

Den 2. februar 2021 besluttede et flertal i Folketinget at nedsætte en rigsretssag mod tidligere Integrationsminister Inger Støjberg. Inger Støjberg var i 2016 blevet tiltalt for at have udstedt en ulovlig instruks i 2016. Instruksen indebar en fast regel om, at asylansøgerpar, hvor den ene part var under 18 år, skulle adskilles uden, at der blev foretaget en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde. Denne instruks blev givet til Udlændingestyrelsen. Sagen havde enorm offentlig interesse og var dækket intensivt i medierne. Det var helt naturligt, at der ville blive anmodet om tilladelse, fra de danske public service-institutioner, til at transmittere både lyd og billede fra retssagen.

7.1.1. De forskellige hensyn

Fra flere parter fremkom der anmodninger om og argumenter for at få lov til at transmittere lyd og billeder. Dette understreger flere potentielle hensyn, som Rigsretten kan have vægtet og inddraget i

en proportionalitetsvurdering for at imødekomme offentlighedsprincippet i strafferetssager i videst muligt omfang. Selve rettens kendelse er sparsom i forhold til de enkelte hensyns vurdering og vægt, men holder sig primært til at fortolke retsplejelovens § 32, stk. 1, samt forarbejderne hertil. Det er derfor svært at konkludere definitivt på de enkelte hensyn, men de anføres alligevel for at kunne belyse problematikken omkring offentlighedens adgang til at følge med i retsstaten, og dermed have tillid til selve samfundet og dets virke.

7.1.1.1. Sagens karakter

DR og TV2 havde anmodet om tilladelse til at optage og transmittere hele sagen fra begyndelsen til slutningen. Det var bl.a. anført i deres anmodning, at der efter deres opfattelse skulle ske en undtagelse fra udgangspunktet i retsplejelovens § 32, stk. 1, idet der her var tale om en helt igennem speciel og særlig sag, hvor en tidligere minister – og folkevalgt politiker – var blevet tiltalt for at have forbrudt sig mod Danmarks love. Danmark har meget sjældent sager af denne karakter. Det var blot den sjette rigsretssag siden rigsrettens etablering i 1849. Der kan derfor argumenteres for, at netop en sag af denne karakter vil være en sag, hvor retten undtagelsesvist bør tillade det. Retten fandt da også, at en rigsretssag netop opfylder betingelser for, hvornår der undtagelsesvist kan gives tilladelse.

Alene det faktum, at en sag rent formelt opfylder betingelserne for at være egnet til at fravige udgangspunktet om forbud mod optagelse og transmission af billeder og lyd, er ikke ensbetydende med, at der er automatisk gives tilladelse til at transmittere direkte fra retsmødet. Det åbner blot op for muligheden herfor. Herefter er det fortsat nødvendigt at foretage en proportionalitetsvurdering af samtlige af sagens hensyn for at finde den materielt korrekte kendelse på baggrund af hensynene.

7.1.1.2. Retspolitisk begivenhed

Flere af medierne ønskede at optage retssagen, idet sagen uden tvivl var en retspolitisk begivenhed, der ville gå over i historien. Det er der som sådan ikke tvivl om, men om det kan begrunde, at der gives tilladelse til at transmittere/optage billede eller lyd, er mere tvivlsomt.

Man kunne have set på denne argumentation som en todelt forespørgsel: 1. offentlighedens interesse i sagen og 2. eftermælet af en retspolitisk begivenhed. I forhold til, at sagen bør transmitteres, så er

der forhold, der taler herfor, men der er også mange hensyn, der taler imod, f.eks. retsplejelovens § 182. Hensynet er væsentligt i forhold til sagens oplysning og retfærdige gennemgang. Borgerne i samfundet er nødt til at kunne stole på, at vidner i en sag ikke kan læne sig op ad – eller støtte hinandens forklaringer for retten. Det taler derfor også mod at tillade en live-transmittering. De øvrige hensyn, der behandles nedenfor, f.eks. hensynet til, at vidner ikke skal eksponeres i offentligheden, skal selvfølgelig også inkluderes i vurderingen.

Der kan dog inkluderes færre hensyn i en vurdering af, om sagen skulle optages som dokumentation for eftertiden. Ved blot at optage retssagen til eftertiden, så er det muligt at fravige hensynet til § 182, som nævnt ovenfor, idet ingen vidner kan lade sig påvirke af andre vidneforklaringer. Det må i sagens natur også være en tryghed for de involverede og samfundet at vide præcis, hvordan sagen udspillede sig. Man kan svært forestille sig en bedre måde at sikre folks tiltro til retsstaten på end at dokumentere helt nøjagtigt, hvordan folks opfattelser af sagsforløbet var. Desuden anfører Politiken også, at der må henses til alle de involverede parter forhold, idet de vil være absolut sikre på, at de citeres korrekt, og dermed vil man være i stand til at dokumentere præcist hvordan vendingen, ordlyden, tonen og mimikken var i den konkrete sag. Det er således en sikkerhed for de enkelte personer.

Det er svært at vurdere, hvilke hensyn retten helt konkret har lagt til grund for at nægte, at retssagen optages til fremtidig brug samt til sikring af en historisk begivenhed. Retten har antageligt ikke været villig til eller fundet, at der var hjemmel til at tillade, at retssagen blev optaget og gemt til fremtidig brug eller sikring af historie. Det fremgår af rettens kendelse, at de har set til forarbejderne, der alene giver mulighed for at optage genrebilleder før hovedforhandlingen og under domsafsigelsen.

7.1.1.3. Hensynet til offentlighed og offentlig interesse

Det fremgår direkte af Rigsretslovens § 12, at forhandlinger i rigsretten med undtagelse af dommernes indbyrdes forhandlinger og afstemninger er offentlige, medmindre retten undtagelsesvis finder, at der foreligger særlige grunde, der kræver, at dørene lukkes. Dette minder rigtig meget om udgangspunktet i retsplejelovens § 28 a (se afsnit 3.1. om offentlighedsprincippet i Grundloven og retsplejeloven). Det følger af retsplejeloven og praksis, at adgangen til at transmittere fra retsmøder ikke kan udledes af offentlighedsprincippet.

Støjbergs forsvarer i retssagen henviste i til Grundlovens § 65, hvorefter der består et grundlovssikret princip om offentlighed i retsplejen i videst muligt omfang. Som nævnt i afsnit 5.3. om ”i videste muligt omfang” i Grundlovens § 65, stk. 1, så overlader grundloven et skønsmæssigt råderum til at indskrænke princippet om offentlighed, så længe offentligheden fortsat gives adgang i videst muligt omfang.

Anklagerne henviste i stedet til rigsretslovens § 77, hvorefter retsplejeloven finder anvendelse på rettergangsmåden i en rigsretssag, hvis ikke andre regler er specificeret i rigsretsloven. Dette medfører i sig selv, at forbuddet mod at optage eller transmittere lyd og billeder i henhold til retsplejelovens § 32, stk. 1, finder anvendelse på sager, der behandles i Rigsretten.

Rigsretten starter med at konkludere, at rigsretsloven ikke indeholder nogle regler om optagelse eller transmittering af lyd og billeder under retsmøder, hvorefter spørgsmålet rigtigt nok skal vurderes ud fra rigsretslovens § 77, jf. retsplejelovens § 32, stk. 1.

Sagen er i øvrigt blevet sammenlignet med *Tamil-sagen*¹⁷⁸, der var den seneste rigsretssag i Danmark før denne. I den konkrete sag forsøgte medierne ligeledes at få tilladelse til at transmittere tv- og radiooptagelser direkte fra forhandlingerne. Dette blev afslået, idet rigsretten dengang vurderede, at hensynet til Erik Ninn-Hansen og sagens vidner vejede tungere end offentlighedens store interesse i sagen. Forsvarerne henviser selv til *Tamil-sagen*, idet det interessante ved de to sager er, at det er de samme hensyn, der gør sig gældende - dog i forskellige karakter. Som et eksempel nævner forsvarerne sagens betydelige offentlige interesse, der er meget større end den var i *Tamil-sagen*. Det er muligvis på grund af samfundets teknologiske udvikling og adskillelsen af rum og tid. Det er en naturlig følge af den lette adgang og konstante opdatering på samfundsvigtige nyheder. Derfor er det også naturligt, at hensynet til offentlighedens interesse bør vægtes tungere i denne sag, end retten gjorde det i *Tamil-sagen*. Forsvarerne rejser også en interessant pointe i, at rigsretten i *Tamil-sagen* vægtede hensynet til Erik Ninn-Hansen meget tungt, men at dette hensyn ikke er til stede i *Støjberg-sagen*, da *Støjberg* selv ønskede, at offentligheden skulle have fuld adgang til sagen, herunder ved live-transmitteringer i fjernsynet og radioen. Det betyder, at der altså er tale om et tungere vejende hensyn til offentlighedens interesse samtidig med, at der ikke er et hensyn at tage til den tiltalte i sagen.

¹⁷⁸ U 1995.672/2 R

7.1.1.4. Public service

DR og TV2 anførte til støtte for deres anmodning om tilladelse til at optage og transmittere under retsmøderne, at sagens store offentlige interesse medfører, at en videreformidling af retsmødernes indhold er helt essentielt for massemedierne for at kunne opfylde den rolle, som de har i samfundet, ved at sikre, at befolkningen har adgang til informationer, der er i offentlighedens interesse. Public service indebærer i sig selv at gøre noget i offentlighedens tjeneste. dk4 anfører, at netop hensynet til offentligheden og dennes tiltro til demokratiets funktion skulle tillægges en stor betydning. En måde at sikre dette på, er at lade nyhedsmediet transmittere både video og lyd fra de offentlige forhandlinger i sagen således, at samfundets borgere ville have adgang til retssagen i realtid.

Det er dog værd at bemærke, at rigsretten ikke forholder sig direkte til hensynet om public service i sin kendelse. Det gør det ikke desto mindre interessant at se på som et hensyn der kan tillægges vægt i en fremtidig vurdering af, hvorvidt direkte transmittering af lyd og billede skal tillades.

Det er, som tidligere nævnt, meget sjældent, at vi har rigsretssager i Danmark. Selvom det ikke fremgår direkte af rigsrettens begrundelse, så må det konkluderes, at den har foretaget en komplet proportionalitetsvurdering af sagens mange hensyn, herunder om de store mediers public service-rolle over for samtlige af de øvrige hensyn, der kunne tale imod at lade medierne oplyse borgerne om en af nutidens største retssager i realtid.

Det efterlader dog spørgsmålet om, hvorvidt det er sandsynligt, at der kommer en anden sag af samme kaliber og vigtighed for samfundet og demokratiet, hvor hensynet til public service tilgodeses. Hertil kommer, at det ikke er nok med en tilsvarende sag, da resultatet allerede er afgjort ved en sag af denne størrelse og betydning. Det vil således kræve en, om muligt, vigtigere sag for borgere, samfundet og demokratiet, før hensynet til public service kan have afgørende indflydelse på en fremtidig kendelse om direkte transmittering af lyd og billede.

7.1.1.5. Forarbejderne

Anklagerne anfægtede ikke, at sagen var af sådan en karakter, at den opfyldte betingelserne for, at der undtagelsesvist skulle gives tilladelse til at optage eller transmittere billeder og lyd. Anklagerne protesterede dog mod mediernes ansøgninger, da anklagerne var af den opfattelse, at det ville være at gå for langt, at tillade medierne at transmittere og optage mere af retsmødet end genrebilleder ved hovedforhandlingens begyndelse og domsafsigelsen.

Anklagerne anførte til støtte herfor, at sagen allerede var voldsomt eksponeret i medierne, og at meget af sagsmaterialet allerede var tilgængeligt for befolkningen. Dermed bestod der ikke reelt hensyn til at lade borgerne følge direkte med i retssagen. Modsætningsvis mente anklagerne, at det var særligt vigtigt, at retsmøderne kunne afvikles med den fornødne ro og koncentration, som sådanne naturligt kræver. Endvidere ville man undgå enhver risiko for kompromittering, som kunne opstå, hvis man brød med reglen i retsplejelovens § 182. Hertil kommer, at man ikke ønskede, at vidnerne i en så højt profileret sag skulle udsættes for uønsket offentlig eksponering.

Slutteligt anførte anklagerne, at hensynet til offentlighedens interesse måtte vige for hensynet til samfundets tillid til, at retssagen blev afviklet med den fornødne og påkrævede retssikkerhed. Det er svært at se, at de to hensyn ikke understøtter hinanden frem for at modarbejde hinanden. Tilladelse til optagelse og transmittering til offentligheden ville netop sikre, at retssagen blev afviklet på en retssikkerhedsmæssig forsvarlig måde for alle parter, og dermed influere borgernes tillid til retten.

7.1.2. Rigsrettens vurdering af hensynene

Rigsrettens begrundelse fremstår noget spartansk i sin gennemgang set i forhold til de mange forhold, der er blevet anført af medier, forsvarer og anklagere. I Rigsrettens begrundelse lader det til, at retten i overvejende grad har inddraget og lagt vægt på forarbejderne til retsplejelovens § 32, stk. 1. Den gengiver egentlig bare forarbejderne, hvorefter de afsiger en kendelse i fuld overensstemmelse med forarbejderne og tidligere praksis, herunder Tamil-sagen. Rigsretten finder således ikke anledning til at afvige fra forarbejderne og tidligere praksis, uagtet at der er anført mange pointer for fravigelse. Rigsrettens kendelse fremstår vag i sin begrundelse og mangler konkret stillingtagen til de enkelte rejste hensyn, som sagens aktører har fremsat.

7.1.3. Konklusion

Grundet den sparsomme begrundelse i Rigsrettens kendelse, så er det ikke muligt at fastlægge de modstående hensyns vægt over for hensynet til offentlighed i retsplejen. Rigsretten har ikke foretaget en egentlig hensynsafvejning mellem samtlige fremførte hensyn og argumenter. Retten ender med at fastlægge en retstilstand, hvor det må konkluderes, at det ikke er muligt, at der gives adgang til at optage eller transmittere billeder og lyd i videre omfang end hidtil. Det er svært at forestille sig, at vi nogensinde skulle få en større og vigtigere sag i Danmark, der ville kunne medføre, at sagen skulle optages eller transmitteres. Efter min vurdering var dette sagen, der kunne have ændret den hidtidige praksis, men nu er det mere sandsynligt, at der skal en ændring af loven til, før vi ser en ændring af anvendelsen af retsplejelovens § 32, stk. 1.

7.2. U 2019.2782 H – Hjemmerøveri-sagen

Den 30. oktober 2018 indledte Retten i Nykøbing Falster en stor og omfangsrig straffesag vedrørende seks tiltalte, 45 forhold, heraf 26 hjemmerøvier. Offentligheden havde stor interesse i sagen. Sagen skulle hovedforhandles henover 14 retsdage. Byretten afslog ved kendelse den ene tiltaltes (herefter T) påstand om at nedlægge navneforbud, jf. retsplejelovens § 31, stk. 1, og afslog ligeledes at meddele et referatforbud under hele hovedforhandlingen, subsidiært de dele af forhandlingen, hvor T afgav forklaring, jf. retsplejelovens § 30, nr. 2. T henviste i den forbindelse til, at offentlig gengivelse af T's navn og forhandlingen måtte antages at bringe hans sikkerhed i fare samt bibringe ham en unødigt krænkelse. T forsøgte til sidst med en påstand om, at de fremmødte journalister ikke måtte liveblogge fra retsmødet, hvilket byretten ligeledes afslog ved kendelse.

Byretten anførte i sin kendelse, at den ikke fandt, at der var anført konkrete omstændigheder, der understøttede, at liveblogging fra retsmødet ville medføre en øget risiko for, at vidner kunne tilegne sig viden om de allerede afgivne forklaringer i retten. Retten fandt derfor, at der kunne gives tilladelse til liveblogging uden hensynet til retsplejelovens § 182 blev forspildt. Kendelsen blev kærret til Østre Landsret.

Landsretten foretog en grundig gennemgang af forarbejderne til lovens § 32, stk. 3. Efter landsrettens gennemgang af sagens konkrete omstændigheder fandt retten ikke, at der var grund til at antage, at

journalister ville anvende teknisk udstyr ulovligt i sagen, herunder i strid med retsplejelovens § 182. Herefter stadfæstede landsretten byrettens kendelse den 7. november 2018.

T fik Procesbevillingsnævnets tilladelse til at kære kendelsen til Højesteret. Højesteret foretog en vurdering af hensynene bag retsplejelovens § 32, stk. 3 over for hensynet i retsplejelovens § 182. Højesteret besluttede ved kendelse af den 5. maj 2019, at byretten burde have forbudt de fremmødte journalister at liveblogge de tiltaltes og vidnernes forklaringer fra hovedforhandlingen. Højesteret lagde særligt vægt på, at livebloggene var detaljerede og ofte direkte gengivelser, og at sagen primært blev båret af vidneforklaringer, idet der ikke var nogle tekniske beviser i sagen.

7.2.1. Hensynet til tiltaltes sikkerhed

T ønskede, at retten nedlagde et referatforbud. Principalt, at det gjaldt for hele hovedforhandlingen, subsidiært under de af T afgivne forklaringer. Byrettens kendelse om ikke at nedlægge referatforbud blev ikke kæret, og byrettens kendelse herom ses ikke at være trykt nogle steder. Det er svært at vurdere, hvilke anbringender, og hvilken betydning referatforbud har haft i forhold til retsplejelovens § 182, der egentlig var det hensyn, der vejede tungest, når det kom til Højesterets vurdering af sagen. Én måde at sikre overholdelse af § 182 kunne eksempelvis være ved at nedlægge et referatforbud. Det er min vurdering, at idet T alene ønskede et referatforbud efter § 30, nr. 2 (og lidt nr. 4), så fandtes det ikke at kunne vægte tungt nok i en vurdering af, hvorvidt offentlighedens adgang til oplysninger skulle sikres sammen med journalisters ret til at blogge fra retsmødet. Havde T henført sin påstand under § 30, nr. 3, så havde denne del nok været inddraget væsentlig mere i de afsagte kendelser.

7.2.2. § 31, stk. 1, nr. 1 og 2.

T ønskede, at der blev nedlagt et navneforbud for eget vedkommende, idet pågældende mente, at en offentliggørelse af hans navn ville bringe nogens sikkerhed i fare samt, at T ville blive udsat for en unødvendig krænkelse ved at få offentliggjort sit navn, stilling eller bopæl. Henset til, at dette - i vid udstrækning - er det samme hensyn, som der blev anvendt under påstanden om referatforbuddet, så er det ikke overraskende, at der ikke er taget udtrykkelig stilling hertil i kendelsen. Det frembringer dog samme tvivl om vægten af hensynene over for hinanden, idet vi ikke ved, hvor meget, og mod hvilke hensyn, retten valgte at se bort fra T's påstande til fordel for journalisternes mulighed for at

liveblogge. De af T anførte hensyn er ens i begge påstande, men navneforbuddet er en væsentlig mindre begrænsning for journalisterne end selve referatforbuddet, hvorfor det ikke var usandsynligt, at der blev nedlagt et navneforbud, da pressen dermed fortsat ville have tilladelse til at liveblogge fra forhandlingerne, men blot ikke offentliggøre navnet på den tiltalte.

7.2.3. § 32, stk. 3 kontra § 182

Efter byrettens kendelse om ikke at nedlægge referat- eller navneforbud i sagen, nedlagde T påstand om, at der skulle nedlægges et forbud for journalister til at liveblogge fra retssagen. Udgangspunktet i § 32, stk. 3 er dog, at retsmøder af offentlig interesse i vidt omfang kan omtales af medierne på samme vilkår som øvrige begivenheder, der er af offentlig interesse - dog med hensyn til sagens parter og vidner, hvorefter der kan gøres visse begrænsninger i denne adgang. Det altovervejende hensyn, der skal sikres overholdt i denne vurdering er, hvorvidt man overholder princippet i § 182, således at øvrige vidner ikke må være i stand til at overhøre andres forklaringer i retten. By- og Landsretten fandt begge, at liveblogging ikke ville medføre en underminering af princippet i § 182, og der derfor ikke var grundlag for at forbyde den fremmødte presse at liveblogge. Højesteret indsnævrede temaet til en vurdering af hensynene i retsplejelovens § 32, stk. 1 og 3 og § 182.

T havde anført, at § 32, stk. 3, hvorunder journalister har en adgang til at transmittere tekst ikke er tidssvarende, idet den ikke tager sigte på den teknologiske udvikling, hvorefter liveblogging er blevet mulig i et videre og alment omfang. T anførte endvidere, at "liveblogging" slet ikke var en med i overvejelserne, da man ændrede loven i 2009. Højesteret er enige i T's betragtninger og bemærker i sin begrundelse:

"Der er ikke i forarbejderne fra 2009¹⁷⁹ bidrag til den nærmere fastlæggelse af, hvornår retten kan og bør forbyde pressen at transmittere tekst under retsmøder. Liveblogging er ikke omtalt."¹⁸⁰

Højesteret startede med at fastlægge livebloggings essens:

¹⁷⁹ Lov nr. 1266 af den 16. december 2009

¹⁸⁰ U 2019.2782 H, side 13

“Højesteret lægger til grund, at det centrale ved liveblogging er, at der foretages en detaljeret og samtidig transmission af tekst til offentligheden.”¹⁸¹

Højesteret konkluderer endvidere, at liveblogging i sig selv indebærer et indgreb i princippet i § 182, idet det er en naturlig følge af selve liveblogging, at det indebærer, at øvrigheden, herunder vidner der endnu ikke har afgivet forklaring, kan gøre sig bekendt med de tidligere vidners og tiltaltes forklaringer. Højesteret bemærker i samme ombæring, at der i forarbejderne¹⁸² ikke er anført nogle bidrag til, hvornår retten kan og bør forbyde pressen at transmittere tekst.

Det kan herefter konstateres, at Højesteret lægger op til, at der altid skal foretages et konkret skøn i den enkelte sag, idet hensynene i de enkelte sagers karakter og omstændigheder kan variere.

Højesteret slår dermed fast, at det er retternes pligt at vurdere journalisternes adgang til at transmittere tekst i sammenhæng med en overholdelse af princippet i § 182.

At en overholdelse af princippet i § 182 er essentiel skyldes, at Højesteret har slået fast, at § 182 er udtryk for en grundlæggende retsregel, jf. Højesterets kendelse af 29. juni 2009¹⁸³. Hele formålet med § 182 er nemlig at sikre, at vidner ikke kan få et detaljeret overblik over de øvrige forklaringer, der er afgivet i sagen andre parter, herunder tiltalte og vidner, før den pågældende selv skal afgive sin forklaring.

Højesteret fastlægger herefter anvendelsesområdet for liveblogging, idet de fremkommer med en kendelse, hvor de konkret fremkommer med et bidrag til, hvornår retten kan og bør forbyde transmittering af tekst fra et retsmøde. Højesteret udtaler således:

“Højesteret finder på den baggrund, at en detaljeret og samtidig offentlig gengivelse af tiltaltes og vidners forklaringer under retsmøder (liveblogging) som udgangspunkt er i strid med retsplejelovens § 182 og derfor skal forbydes efter lovens § 32, stk. 3. Derimod er der ikke grundlag for at forbyde

¹⁸¹ U 2019.2782 H, side 13

¹⁸² Lovforslag nr. 30 af den 8. oktober 2009 om Ændring af retsplejeloven, lov om Domstolsstyrelsen og lov om retsafgifter

¹⁸³ UfR 2009.2473/1

en tilstedeværende journalist som almindelige reportage - også under retsmødet - at skrive om sagen og formidle indtryk af de afgivne forklaringer, uden direkte at gengive, alt hvad der er forklaret.”¹⁸⁴

Højesteret finder slutteligt, at idet den nærværende sag ikke havde nogle tekniske beviser - og dermed blev båret af særligt vidneudsagn - f.eks. signalementer, lugte, sprog, påklædning og fremgangsmåde, så burde byretten have forbudt journalisternes liveblogging af de tiltaltes og vidnernes forklaringer, jf. § 32, stk. 3, sammenholdt med § 182.

7.2.4. Konklusion

Højesterets kendelse er vigtig for den fremtidige vurdering af, hvornår retterne bør forbyde journalister af liveblogge, jf. § 32, stk. 3. Højesterets kendelse ender med at fremstå som et direkte bidrag til, hvornår sådan et forbud bør nedlægges. Inden Højesterets kendelse i nærværende sag var der ikke anført nogle bidrag til, hvornår et sådant forbud kunne blive nedlagt af domstolene. Efter forarbejderne til bestemmelsen i § 32, stk. 3 var det anført, at et forbud vil kunne nedlægges på baggrund af en konkret vurdering af sagens karakter og de øvrige omstændigheder, men hovedsageligt med henblik på at forebygge en risiko for, at der sker ulovlig brug af teknisk udstyr, herunder mobiltelefoner - altså for at imødekomme ulovlig brug af særligt mobiltelefoner til f.eks. optagelse af billede og lyd, men der var intet anført i henhold til princippet i § 182.

Højesterets kendelse er derfor et endeligt bidrag til, hvornår hensynet til journalisternes adgang til at liveblogge - og heri også hensynet til offentlighedens adgang til information i retssager, må vige for det som Højesteret har slået fast, er en grundlæggende retsregel i § 182.

Således kan det konkluderes, at i sager, hvor der er tale om mange forhold, der skal hovedforhandles over flere retsdage, med flere tiltalte, mange vidner og særligt når sagens karakter bærer præg af, at være båret af netop vidneforklaringer og ikke objektive tekniske beviser - så skal princippet om journalisternes saglige formål til at liveblogge og dermed berette om en sags faktiske omstændigheder vige for grundreglen om, at hvert vidne skal afhøres for sig og at et vidne ikke må overhøre øvrige tiltaltes eller vidners forklaringer.

¹⁸⁴ U 2019.2782 H, side 13f

7.3. U 2011.2408 V – Brønderslev-sagen

Hovedsagen drejede sig om et forældrepar, der sammen havde 10 børn i alderen 2 - 21 år. Forældrene blev kendt skyldige i grov vold, mishandling, vanrøgt og ulovlig tvang. Faderen blev desuden dømt for seksuelt overgreb begået mod det ældre barn på 21 år. Under hovedforhandlingens start i byretten fremkom anklagemyndigheden med en begæring til retten om at træffe kendelse om et forbud efter retsplejelovens § 32, stk. 3 således, at de tilstedeværende journalister ikke måtte liveblogge fra sagens forhandlinger. Byretten traf kendelse om, at pressen ikke måtte liveblogge, idet det ville stride med det grundlæggende princip i retsplejelovens § 182, da det var en sag, der skulle hovedforhandles over flere retsdage og med mange vidner. Pressen kærede kendelsen med påstand om ophævelse af rettens forbud, subsidiært at forbuddet blev lempet således, at det kun vedrørte live-transmittering af tekst (liveblogging). Landsretten afsagde kendelse om, at forbuddet mod transmittering af tekst blev lempet til kun at omfatte liveblogging. Pressen kunne herefter udgive artikler, der i generelle og udetaljeret vendinger gengav forklaringer eller omtalte retssagens forløb. Landsretten begrundede sit forbud mod liveblogging med, at retsplejelovens § 32, stk. 3 altid skulle sammenholdes med lovens § 182. Sagens nærmere omstændigheder nødvendiggjorde at forbyde pressen at transmittere tekst direkte.

7.3.1. Hensynene

Landsretten foretog en vurdering af hensynet til, at journalister som udgangspunkt har ret til at transmittere tekst under afviklingen af et retsmøde, jf. retsplejelovens § 32, stk. 3, mod hensynet til det grundlæggende princip i lovens § 182. Landsretten går ikke dybt ind i de bevæggrunde, der ligger til grund for kendelsen, men landsretten nævner, at § 32, stk. 3, særligt på baggrund af Højesterets kendelse i UfR 2009.2473/1, altid skal ses i sammenhæng med det grundlæggende princip i § 182. Det er et grundlæggende princip, idet princippet er med til at sikre en retfærdig rettergang, som må antages at være én af grundstenene i enhver retsstat.

Landsretten fandt efter en konkret vurdering af sagens karakter, at byrettens kendelse om at forbyde pressen mod at transmittere tekst under retsmøder var nødvendig, idet sådanne transmitteringer er detaljerede gengivelse af tiltaltes og vidners forklaringer. Modsat fandt landsretten dog ikke, at der var tilstrækkelige holdepunkter for at forbyde pressen at udgive artikler til deres hjemmesider under

forhandlingen under henvisning til, at sådanne artikler bærer præg af at være mere generel i sine udtalelser eller gengivelse af de afgivne forklaringer fra sagens parter og vidner.

7.3.2. Konklusion

Det er svært at udlede helt konkret, hvad retten har lagt vægt på, når den henviser til "sagens karakter", men set i sammenhæng med Hjemmerøveri-sagen, så virker det åbenbart, at der skeles til det faktum, at sagen var en længerevarende retssag, der skulle forhandles over flere retsdage. Ligeledes tyder det på, at landsretten lagde særlig vægt på antallet af vidnerne i sagen, idet begge tiltalte, ansatte ved kommunen, ven af familien og sagens forurettede, der talte 10 personer, herunder flere mindreårige børn, alle skulle afgive forklaring. Det kan således konkluderes, at sagen var særligt præget og båret af vidneforklaringer, hvorfor det grundlæggende princip i retsplejelovens § 182 ville undergraves, hvis pressen var tilladt at liveblogge under retsmøderne.

8. Diskussion

Forarbejderne til retsplejelovens § 32 er tavse om vægten af hensynet til retsplejelovens § 182. Det må umiddelbart udledes af forarbejderne til lovændringen i 1999¹⁸⁵ og i 2007¹⁸⁶, at hensynet til lovens § 182 vægter tungere end hensynet til offentlighedens interesse. Altså må princippet om offentlighed som hovedregel vige til fordel for princippet i § 182. Der er dog ikke anført noget i forarbejderne til den seneste ændring af retsreglen om § 182. Der skal formentlig ikke drages en modsætningslutning, hvorefter retten ikke skal være opmærksom på princippet, men det er uklart ud fra forarbejderne, om hensynet til det grundlæggende princip i § 182 konsekvent og fortsat er det mest tungtvejende hensyn af de to. Arbejdsgruppen lægger dog op til, at retten bør anvende reglerne om referatforbud fremfor at forbyde journalisters transmission af tekst under retsmøder, når der er en øget risiko for, at vidner i en retssag påvirkes af andres vidneudsagn.¹⁸⁷

¹⁸⁵ Se lovforslag nr. 78 af den 5. november 1998, Bemærkninger til lovforslaget, Almindelige bemærkninger, 7.2. Lovforslagets indhold, Billed- og lydoptagelse under retsmøder og betænkning nr. 1330 af 1997, III. Udkast til Lov om ændring af retsplejeloven, 2. Bemærkninger til lovudkastet

¹⁸⁶ Lovforslag nr. 150 af den 7. februar 2007, Bemærkninger til lovforslaget, Almindelige bemærkninger, 3. Adgang til at forbyde mobiltelefoner mv. i retslokaler, 3.2. Lovforslagets udformning, 3.2.2.

¹⁸⁷ Vejledning om anvendelse af mobiltelefoner, notebooks mv. i retslokaler, side 4

I U 2021.4073 R protesterede en af anklagerne, under henvisning til retsplejelovens § 182, over en anmodning om tilladelse til optagelse og transmission af lyd og billede under retsforhandlingerne, men Rigsretten har ikke behandlet hensynet nærmere i deres begrundelse. Der er ikke fundet anden retspraksis, hvor hensynet behandles i retssager, hvor der er anmodet om tilladelse til at optage og transmittere lyd og billede.

I U 2019.2782 H angiver Højesteret, at forarbejderne til retsplejelovens § 32, stk. 3 slet ikke har taget stilling til spørgsmålet om liveblogging, og dermed hvilke hensyn, der kan begrunde en fravigelse af udgangspunktet om, at journalister har tilladelse til at transmittere tekst fra retten.

Efter det anførte af Højesteret i U 2019.2782 H må liveblogging anses som en hybrid af § 32, stk. 1 og stk. 3, der er svæver et sted mellem at være direkte transmittering og almindelig retsreportage. Det afhænger af sagens øvrige elementer/karakter/hensyn om liveblogging kan sidestilles med en direkte transmittering af billeder eller lyd, idet nogle liveblogs kan være af så detaljeret grad og med lange citerede fraser, at de må sidestilles hermed, og dermed er omfattet af forbuddet i § 32, stk. 1.

Hvis den sidestilling foretages i overensstemmelse med det af Højesteret anført i U 2019.2782 H, vil liveblogging således som udgangspunkt være forbudt, og journalisternes ret til at transmittere tekst efter § 32, stk. 3 vil, i forhold til hensynet til § 182, være absolut. Efter Højesterets udtalelse i denne sag kan det tænkes, at den nye konkrete vurdering skal være af, hvorvidt livebloggen er af en sådan beskaffenhed, at den kan sidestilles med direkte transmittering af billeder og lyd, og som konsekvens heraf vil være omfattet af forbuddet i § 32, stk. 1.

Det er en interessant diskussion, fordi udtalelsen fra Højesteret i sagen de facto gør, at udgangspunktet om, at journalister altid må transmittere tekst ikke længere kan siges at være en indlysende regel, men en betingelse der kun er opfyldt, hvis retten har givet tilladelse - altså at retten rent faktisk har taget stilling hertil, som er det samme som altid skal ske efter § 32, stk. 1. Det sætter spørgsmålstejn ved, om bestemmelsen i § 32, stk. 3 om journalisters ret til at transmittere tekst således ikke er illusorisk, da retten netop i så fald altid skal tage stilling til, om der skal nedlægges forbud mod at liveblogge.

Højesteret anfører klart og tydeligt i dommen, at liveblogging ikke er omtalt i hverken den seneste ændring af loven eller tidligere. Det er til trods for, at Arbejdsgruppen i 'vejledning om anvendelse

om mobiltelefoner, notebooks mv. i retslokalet' fra 2008, bemærker indirekte, at journalisternes ret til at transmittere tekst kan risikere at volde problemer i forhold til retsplejelovens § 182. Ligeledes lægger Rigsretten vægt på hensyn i forarbejderne, som formede lovgivningen helt tilbage i 1932. Man kan stille sig selv det spørgsmål om retsplejelovens § 32, stk. 1 og 3 overhovedet er tidssvarende.

Spørgsmålet bliver mere og mere relevant at diskutere. Som samfund i en globaliseret verden er vi som borgere også subjekt for den hurtige teknologiske udvikling, der bærer selve samfundet frem i en oplysningstid. Dog virker det til, at de meget begrænsede muligheder for at få lov til at transmittere hvert fald lyd og billeder fra retssager sidder fast i fortiden.

I en sag som nærværende er det særligt påfaldende, at man fra rettens side konkluderer, at denne sag netop er af den karakter og beskaffenhed, at der bør meddeles tilladelse til at transmittere billede og lyd, men udstrækningen af tilladelsen rækker dog ikke længere end hvad der er "normalt" for alle andre sager, hvor retten undtagelsesvist giver tilladelse hertil.

Det er iøjnefaldende, at der med Rigsretssagen, der må antages at opfylde betingelserne for tilladelse til transmittering i overvejende grad også ville være den sag, hvor retten egentlig gjorde brug af nogle udvidede adgange til at tillade pressen at optage og/eller transmittere på andre vilkår og andre dele af retssagen, end hvad der ellers er tilladt. Det er bare ikke tilfældet. Rigsretten læner sig fuldstændig op ad forarbejderne til bestemmelsen og laver en fortolkning af, at forarbejderne alene angiver, at der kun må optages genrebilleder før hovedforhandlingen eller under domsafsigelsen.

Retten konkluderer derefter, at forarbejderne derfor modsætningsvist siger, at der aldrig kan gives tilladelse til optagelse af tiltaltes og vidners forklaringer for retten. Det er, efter min mening, en falliterklæring, idet samfundet og særligt den teknologiske udvikling har udviklet sig nærmest eksponentielt siden forarbejderne blev nedfældet i slutningen af 1990'erne. Derfor er det også værd at bemærke, at det i dommen anføres, at da Retsplejerådet afgav sin betænkning om at reformere den civile retspleje i 2003¹⁸⁸, så havde medierne allerede fremkommet med et ønske om at få udvidet pressens mulighed for at optage og transmittere fra forelæggelser og procedure, når sagerne alene

¹⁸⁸ Betænkning nr. 1427/2003

drejer sig om professionelle personer. Retsplejerådet mente, at det var for tidligt at foretage en overvejelse heraf, idet den nuværende bestemmelse kun havde været i effekt siden 1999.

24 år efter bestemmelsens udførelse, er den fortsat ikke blevet ændret, modificeret eller opdateret til at være tidssvarende med den teknologiske udvikling og samfundets mulighed for at tilegne sig relevant information via internettet som medieplatform. Det er selvfølgelig muligt, at man ved udarbejdelsen af bestemmelsen har lavet den perfekt sondring af hensyn og udstrækning af optagelser af billeder og lyd i retten, og at § 32, stk. 1 derfor selvfølgelig aldrig skal ændres. Det er helt legitimt at diskutere, hvorvidt årsagen til, at man ikke har udvidet adgangen i § 32, stk. 1 skyldes et beskyttelseshensyn af dommerne og ikke af de tiltalte, ofre og vidner.

8.1. Retten til retfærdig rettergang over for retten til privatliv

Retten til en retfærdig rettergang er en absolut ret, der dermed gælder i alle sager og over for enhver, hvorimod retten til privatliv dels er relativ og underlagt afvejning.¹⁸⁹ Retsplejen er som udgangspunkt offentlighedens ejendom.¹⁹⁰ Retten til en retfærdig og offentlig rettergang er således ikke kun en retssikkerhedsgaranti for det enkelte individ, men for hele befolkningen, hvor de kan støtte ret på.

Over for hensynet til retten til privatliv står hensynet til retten til en retfærdig og offentlig rettergang, og de iboende samfundshensyn vedrørende sikring af den generelle befolknings retssikkerhed. Begge er sikret som fundamentale menneskerettigheder, hvorfor der kun helt undtagelsesvist kan foretages indgreb i dem. Afvejningen mellem disse hensyn er således af stor væsentlighed.

Privatlivsbeskyttelsens styrke varierer afhængigt af flere konkrete elementer, herunder hvilken setting personen befinder sig i, om personen er offentlig kendt m.v.¹⁹¹ I *Individets grundlæggende rettigheder* anfører Jens Rytter, at kerneområdet for EMRK art. 8 og beskyttelsen af privatlivet er intimsfæren, hvor individets seksualitet, identitet og integritet falder ind under.¹⁹²

¹⁸⁹ (Liisberg & Rubin, 1995, s. 149)

¹⁹⁰ Betænkning 1330/1997 vedrørende samarbejdet mellem retterne og pressen, Bilag 15 og (Liisberg & Rubin, 1995, s. 149)

¹⁹¹ (Rytter, 2016, s. 205)

¹⁹² Ibid, side 204f

Hensynet til krænkelse af den afbillede persons ære og fred er en realitet, hvilket vi tydeligt ser i dag, når tiltalte i sager af offentlig interesse modtager flere tusinde kommentarer og beskeder via sociale medier, fordi personens navn er sluppet ud og delt privat blandt borgerne. Selv inden der falder dom i sagen, har folketingsretten dømt vedkommende til at være en skurk, der skal hænges ud.

Særligt i sager, hvor tiltalte er en offentlig person, kan omtale af sagen i medierne hurtigt få karakter af underholdning frem for oplysning af borgerne om domstolens virksomhed. Retten må i sådan et tilfælde tage stilling til, om der foreligger sådan en risiko og evt. anvende retsplejelovens regler om begrænsning af offentligheden, såfremt betingelserne heri er opfyldt, eller evt. ved analog anvendelse af EMRK art. 8 for at sikre vedkommendes privatliv og integritet.

9. Konklusion

Retsplejelovens § 32, stk. 1 og 3 er ikke en direkte begrænsning i offentlighedsprincippet, men det er en begrænsning i befolkningens adgang til at få indsigt i domstolens virksomhed. Der er en flerhed af hensyn, som retten i henhold til forarbejderne til Grundlovens § 65, stk. 1 og retsplejelovens § 32, stk. 1 og 3, skal tages stilling til. Alt efter hvilken bestemmelse, man går efter, altså § 32, stk. 1 eller 3, så er hensynene angiveligt forskellige. Den store forskel mellem disse er, at stk. 1-vurderingen inddrager flere subjektive forhold omkring de berørte personer og vidner. Hvorimod vurderingen efter stk. 3 primært skal holdes op mod den grundlæggende retsregel i § 182, at man tillægger enkelte personers forhold vægt, ligesom i stk. 1. Herefter fremstår princippet i retsplejelovens § 182 som det vigtigste hensyn til vurderingen af om liveblogging skal tillades af eller ej. Den har været afgørende i de medtagne sager. Hvis man ikke kan efterleve princippet i § 182 grundet en detaljeret og samtidig transmittering af tekst er det åbenbart efter Højesterets kendelse i Hjemmerøveri-sagen, at retterne har en pligt til at forbyde liveblogging efter stk. 3. Efter en gennemgang af især Hjemmerøveri-sagen og Brønderslev-sagen er det muligt at fastlægge nogle nærmere kriterier for, hvornår princippet i § 182 ikke kan overholdes og et forbud derfor skal nedlægges efter § 32, stk. 3. I disse sager er det tydeligt, at der sker en udhuling af princippet i § 182, når der er tale om en sag, der skal køres over flere retsdage med flere tiltalte, mange vidner og når sagens primære bevistema består af vidneforklaringer, hvilket også var tilfældet i de to førnævnte sager.

10. Litteraturliste

- Andersen, J. (2013). Offentlighedsprincippet, indhold, udbredelse og historie. I *Offentlighed i forvaltningen*. København K : Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Bønsing, S. (2018). Offentlighed, aktindsigt, tavshedspligt, ytringsfrihed mv. I *Almindelig forvaltningsret*. Gråsten: Djøf Forlag.
- Blume, P. (2018). *Retssystemet og juridisk metode*. København K: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Borberg, V. (2012). *Princippet om offentlighed i retsplejen*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Dahlberg-Larsen, J. (2. januar 2013). *lex.dk*. Hentet fra Den Store Danske:
<https://denstoredanske.lex.dk/rets%C3%B8lelse>
- Dahl-Larsen, J. (2. Januar 2013). *Lex.dk*. Hentet fra Den Store Danske:
<https://denstoredanske.lex.dk/retsdogmatik>
- Domstolsstyrelsen. (2021). *Danmarks Domstole*. Hentet fra domstol.dk:
<https://www.domstol.dk/media/hjnmlwrk/taet-paa-danmarks-domstole.pdf>
- Domstolsstyrelsen. (u.d.). *Styr på sagerne*. Hentet fra Ret godt at vide - for journalister om domstolene: <https://retgodtatvide.dk/>
- Eyben, B. v. (2016). *Juridisk ordbog*. København: Karnov Group Denmark A/S.
- Frøbert, K. A. (1994). *Offentlighedsprincipper i lovgivning, administration og retspleje*. København: Knud Aage Frøbert og Akademisk Forlag A/S.
- Frosell, B. A., Lundum, J., & Jørgensen, J. (30. april 2021). *lex.dk*. Hentet fra Den Store Danske:
<https://denstoredanske.lex.dk/retspleje>
- Garde, P. (8. marts 2021). *lex.dk*. Hentet fra Den Store Danske:
https://denstoredanske.lex.dk/ignorantia_juris

- Henricksen, C., Smith, E., & Kristoffersen, S. (30. april 2021). *lex.dk*. Hentet fra Den Store Danske: <https://denstoredanske.lex.dk/retssikkerhed>
- Institut for Menneskerettigheder. (23. april 2020). *Institut for Menneskerettigheder*. Hentet fra menneskeret.dk: <https://menneskeret.dk/nyheder/status-2019-retssikkerhedsgarantier-tages-borgerne>
- Institut for Menneskerettigheder. (u.d.). *Institut for Menneskerettigheder*. Hentet fra menneskeret.dk: <https://menneskeret.dk/om-os/menneskerettigheder/menneskerettigheder-danmark/dansk-lovgivning>
- Jochimsen, J. (2019). Hemmelig strafferetspleje. I U. R. Bang-Pedersen, T. Baumbach, O. Scharf, & H. Stevnsborg, *Retsplejeloven 100 år* (s. 161-184). København K: DJØF Forlag.
- Liisberg, J. B., & Rubin, M. (1995). *Offentlighed i retsplejen*. Gentofte: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Mavrogenis, A. (2012). Almindelig offentlig interesse. I *Fri proces - Retshjælp* (s. 142-143). København: Karnov Group Denmark A/S.
- Møller, J., Talevski, O., Thønnings, P., & Bang-pedersen, U. R. (2018). *Kommenteret retsplejelov, Bruxelles I-forordning* (Årg. 1). Gylling: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Munk-Hansen, C. (2018). *Retsvidenskabsteori*. Viborg: Djøf Forlag.
- Nielsen, G. T. (2016). *Straffesagens gang*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Pedersen, S. (2022). *Min Grundlov*. Folketinget.
- Rasmussen, P. (2. maj 2021). *lex.dk*. Hentet fra Den Store Danske: <https://denstoredanske.lex.dk/offentlighed>
- Rytter, J. E. (2016). *Individets grundlæggende rettigheder*. København: Karnov Group Denmark A/S.
- Smith, E. (2. maj 2021). *lex.dk*. Hentet fra Den Store Danske: https://denstoredanske.lex.dk/offentlighed_-_offentlighed_i_retsplejen

Smith, E. (9. august 2021). *lex.dk*. Hentet fra Den Store Danske:

<https://denstoredanske.lex.dk/proportionalitetsgrunds%C3%A6tning>

10.1. Love og forarbejder

Lov nr. 169 af 5. juni 1953: Danmarks Riges Grundlov (Grundloven)

Konvention til beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder (Menneskerettighedskonventionen)

Lovbekendtgørelse LBKG 1936-10-01 nr. 212: Lov om rettens pleje

Lov 1932-07-23 nr. 209 om Ændringer i og Tilføjelser til Lov om Rettens Pleje af 11. April 1916

Lovforslag 1977-12-16 nr. 134 om Ændring af retsplejeloven m.v.

Lovbekendtgørelse 1999-09-13 nr. 713: Lov om rettens pleje

Lov 1999-06-02 nr. 362 om Ændring af retsplejeloven

Lovforslag 1998-11-05 nr. 78 Forslag til Lov om ændring af retsplejeloven

Betænkning 1997 nr. 1330 Betænkning vedrørende samarbejde mellem retterne og pressen

Lovbekendtgørelse 2007-10-23 nr. 1261: Lov om rettens pleje

Lov 2007-06-06 nr. 518 om Ændring af retsplejeloven, lov om retsafgifter og konkursloven

Lovforslag 2007-02-07 nr. 150 om Ændring af retsplejeloven, lov om retsafgifter og konkursloven

Høringssvar vedrørende udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven, lov om retsafgifter og konkursloven (Vise ændringer af regler om forenklet inkassoproces, forbud mod mobiltelefoner m.v. i retslokaler og ophævelse af regler om rettergangs bøder)

Ulovlig mobiltelefoni mv. i retssale, Rapport afgivet af en arbejdsgruppe nedsat af Domstolsstyrelsen, København, oktober 2005 (fundet på:

<https://www.yumpu.com/da/document/read/18277444/978-87-92367-37-2-domstoldk>)

Lovbekendtgørelse 2010-10-26 nr. 1237: Lov om rettens pleje

Lov 2009-12-16 nr. 1266 om Ændring af retsplejeloven, lov om Domstolsstyrelsen og lov om retsafgifter

Lovforslag 2009-10-08 nr. 30 om Ændring af retsplejeloven, lov om Domstolsstyrelsen og lov om retsafgifter

Høringssvar vedrørende udkast til forslag til lov om ændring af retsplejeloven, lov om Domstolsstyrelsen og lov om retsafgifter (Dommeruddannelse, transmission af tekst under retsmøder, fri proces i sager om ægteskab eller forældremyndighed og retsafgifter i fogedsager)

Vejledning om anvendelse af mobiltelefoner, notebooks mv. i retslokaler, Version 1, den 24. juli 2008 (fundet på <https://domstol.dk/media/po3112zl/vejledning-om-anvendelse-af-mobiltelefoner-notebooks-mv-i-retslokaler.pdf>)

Lovbekendtgørelse 2022-12-25 nr. 1655: Lov om rettens pleje

10.2. Domme

U 1951.357/1 Ø

U 1997.351/2 Ø

U 1980.378 H

U 2021.4073

TfK 2023.56

10-1743/2020

U 2019.2782

U 2009.2473/2 H

U 2011.2408 V